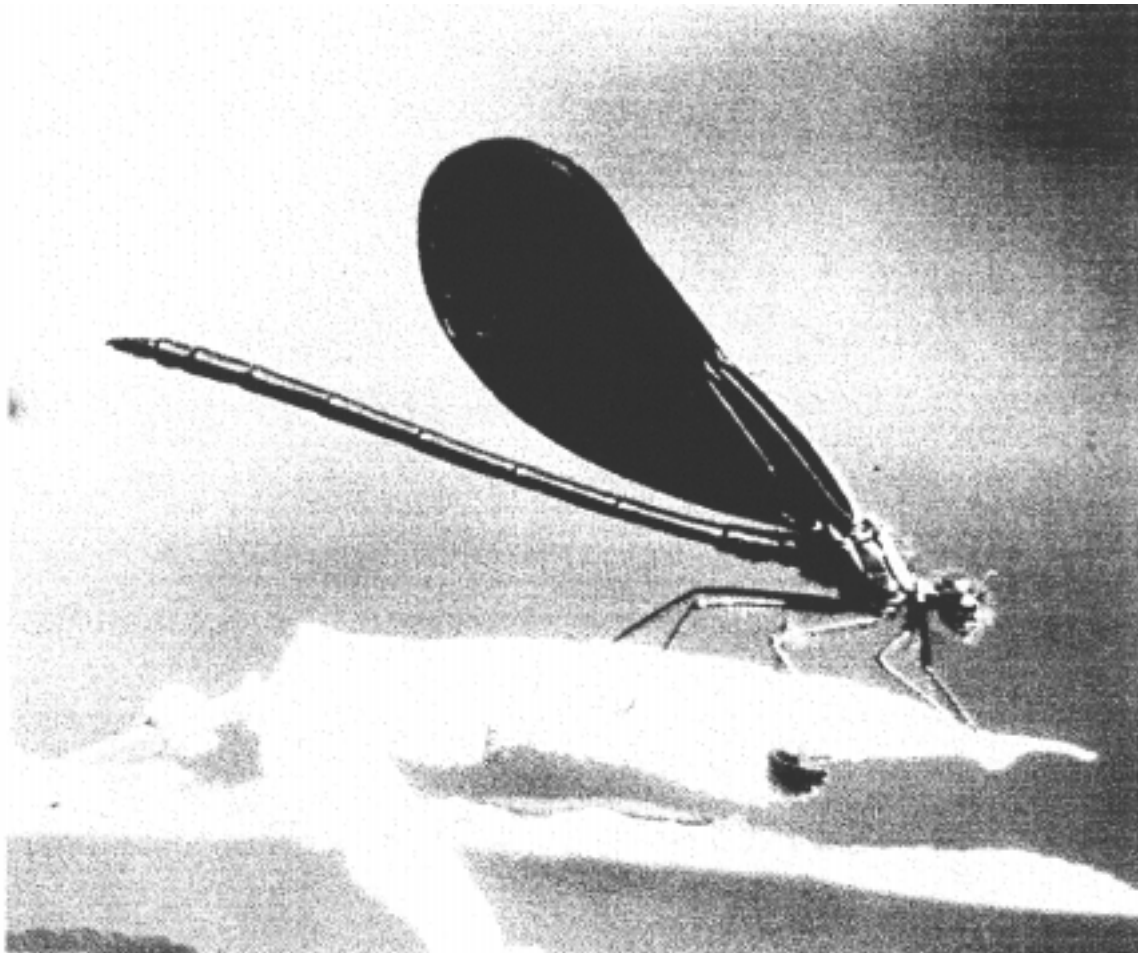

Nordisk
ODONATOLOGISK
FORUM

NYHETSBREV Vol. 2, No. 1

April 1996

FRA INNHOLDET:

*Træf i Ry, Danmark 14-16.juni 1996. *Odonata i Danmark. *Fra det 2. nordiske treff for Odonata-interesserte i Uppland, Sverige i 1995. *Utbredelsesoversikt svenske Odonata. *Anax imperator funnet i Danmark også i 1995. *Nytt fra Norge 1995. *Øyestikkere i Møre og Romsdal, status 1995. *Øyestikkere i Østfold, status 1995. *Revidert sjekkliste for Nordiske Odonata. *Fenologi og flygetid i Norge. *Hemianax-funn 1995 i Sverige. *Observasjoner av Hemianax ephippiger i Sverige og Norge, og av Aeshna serrata i Norge.

Nordic Odonatological Society, Newsletter Vol. 2, No. 1

Nordisk Odonatologisk Forum

Stiftet 18. Juni 1994

Nyhetsbrev

Vol.2, No. 1

April 1996

Nordic Odonatological Society, Newsletter Vol. 2, No. 1, April 1996

Hans Olsvik, N-6598 Foldfjorden, telefon (& fax): (+47) 7164 52 94, epost: olsvikha@telepost.no

Bjørn Petter Løfall, Åslivn. 20B, N- 1890 Rakkestad, telefon arb.: (+47) 69 22 11 11

Nytt godt odonatologisk år ønskes alle

Odonata-interesserte!!

Dette er det andre nyhetsbrevet fra Nordisk Odonatologisk Forum. Fortsatt klarer vi mangfoldig-gjøring og utsending av Nyhetsbrevet uten behov å bidrag fra alle interesserte mottakere; takket være velvillige arbeidsgivere og frivillig innsats, i tillegg til et ekstra bidrag fra deltakerne på våre sommer-treff. Men det er uvisst om dette kan la seg gjennomføre for framtiden, derfor, kjære interessefelle, ber vi om velvilje fra deg og alle andre, hvis vi etterhvert blir tvunget til å finansiere Nyhetsbrevet på annen måte.

Danmark 14-16. juni 1996

er neste begivenhet for odonat-interesserte i Norden, se invitasjonen på neste side. Velkommen!

Opplev *Aeshna crenata*,

majesteten blant europeiske odonater i det sørlige Finland sommeren 1997! Det er hap om at vi kan få arrangert sommer-treffet 1997 i Finland, men dette er foreløpig ikke avgjort. Tidspunktet på året kan bli noe endret fra tidligere treff.

Forfattere!

Tusen takk til dere som bidrar med manuskripter, små og store! Alle bidrag er verdifulle. Vi håper at dere fortsatt vil være med bidra til at vårt odonatologiske forum forblir oppegående, med et nyhetsbrev fullt av stoff som forteller om aktiviteten på vart felt i Norden . ho

Hva bør nyhetsbrevet inneholde? Vi har i første omgang valgt å trykke organisasjonsnyheter, foreløpige resulatater/ presentasjoner av forskjellige prosjekter, sjekklister, utbredelses-oversikter populært fremstilte rapporter fra odonatturer og nyheter fra siste sommers funn. Nyhetsbrevet er ikke tenkt å være et tidsskrift for originale publikasjoner på noe felt. Sammendrag på internasjonalt språk bør likevel være fast regel, av hensyn til de finsk-språklige. Mer konkrete retningslinjer for nyhetsbrevet bør utarbeides, redaktørene mottar gjeme henvendelser og konstruktiv kritikk!

Nordisk Odonatologisk Forum ble stiftet 18. juni 1994 i Rakkestad, Østfold, Norge, under det første nordiske treff for odonat-interesserte. *Nordic Odonatological Society, was founded in 1994 in Rakkestad, Norway.*

Nordisk Odonatologisk Forum er en uformell organisasjon for kontakt mellom odonat-interesserte, fagfolk og amatører, i Norge, Sverige, Danmark-, Finland og Island. *Nordic Odonatological Society is an informal society for contact between Odonata-interested, amateurs and scientists in the nordic countries.*

Nordisk Odonatologisk Forum har som intensjon å arrangere årlige treff, alternerende mellom landene, samt å utgi et årlig nyhetsbrev. *Nordic Odonatological Society seeks to arrange yearly meetings alternating between the countries and to edit a yearly newsletter.*

Nordisk Odonatologisk Forum har som målsetning å arbeide for å fremme kunnskapen om odonater på alle områder. *Nordic Odonatological Society wants to promote all kinds of knowledge on Odonata*

Odonata: øyenstikker - trollslända - guldsmed - sudenkorennot - drekafluga

3. nordiske odonatologiske træf i Ry, Danmark, 14.-16. juni 1996.

Ole Fogh Nielsen

Summary. 3. nordic odonatological meeting in Ry, Denmark 14-16. June 1996. Nord. Odonata Soc. Newsl. 2 (1): 3.

Invitation to the third annual meeting of the Nordic Odonatological Society in Ry, Jylland, Denmark 14-16 June 1996.

Welcome

O.F. Nielsen, Søkildevvej 87, DK-8680 RY, Denmark

Tid

Fredag 14 juni fra kl. 16.00 til søndag eftermiddag 16 juni 1996.

Program

FREDAG 14 juni:

Indkvartering fra kl. 16.00. Aften: Velkomst og foredrag. - Ole Fogh Nielsen fortæller om Ry-området ferskvands-lokaliteter og guldsmede.

LØRDAG 15 juni:

Ekskursioner i området: mange forskellige typer vandløb og søer. Mulighed for at ketsje larver i flere spændende søer og moser.

Aften: Socialt og foredrag

SØNDAG 16 juni:

Formiddag: Ekskursioner i området.

Eftermiddag: Afrejse. (Bemærk: vi er nødt til at forlade værelsene senest kl. 10.00, da der starter et sommerkursus samme eftermiddag.

Lokaler/grej

Skolen råder over undervisningslokaler, hvor der kan vises lysbilleder. Der findes et enkelt stereomikroskop, men ellers ikke meget grej. Medbring selv, hvad du skal bruge.

Området

Ry-området, kaldet Søhøjlandet, er meget varieret med skove, dale og heder. Her findes et stort antal forskellige søer, moser og vandløb, og siden 1989 er der i området registreret 34 guldsmedearter. Nævnes kan arter som *P pennipes*, *G. vulgatissimus*, *L. fulva* og *O. cancellatum*. Alle lokaliteterne er beliggende mellem 3 og 15 km's afstand fra Ry.

Sted

Ry Højskole, Klostervej 36, 8680 Ry Danmark. Indkvartering på dobbeltværelser, bad og toilet på gangen. Sengetøj eller sovepose skal medbringes (sengelinned kan lejes på Højskolen. Pris: DKK 70,-) Skolens køkken er lukket, men der findes køleskab og mulighed for at lave kaffe/the. Man kan spise flere steder i byen (afstand 2-300 m), tæt ved Højskolen findes butikker, hvor der kan købes mad o.l. Ry har 5000 indbyggere, og ligger midt i Jylland.

Kort over Midtjylland, med Ry, afmærket
Frakørsel fra den nord-sydgående motorvej ved Skanderborg. Herfra 11 km til Ry (se kort). Ry Højskole findes i den ældste del af byen lige over for jernbanestationen.

Pris

100,- DKK pr. person.

Af dette, er DKK. 75,- til rengøring o.l. af værelser.

Tilmelding

Af hensyn til planlægningen herunder indkvartering o.l., vil jeg bede om, at man tilmelder sig senest 10 juni 1996. Navn, adresse, telefon og evt. foredrag meldes til:

Ole Fogh Nielsen,

Søkildevvej 87

DK-8680 RY

Danmark.

Telefon: (+45) 86 89 27 31

eller

Hans Olsvik,

N-6598 Foldfjorden

Norge

Telefon (& fax): (+47) 7164 52 94

Odonata i Danmark, foreløbig status v./ M. Holmen og H. Pedersen.					1995 Rev. 18. marts 1996	
MH: Gadeledsvej 48, Gadevang. DK-3400 Hillerød-, HP: Mellemvej 15, DK-8800 Viborg.						
ART .	FOREKOMST I DK	STA-TUS I DK,	STA-TUS I EUR	FLY-VE-TID I DK	LIVSCYK-LUS MV. I DK	YNGLESTED I DK
Zygoptera						
<i>Calopteryx virgo</i> Blåvinget Pragtvandnymfe	Ret udbredt, men noget lokal i Jylland. I nyere tid kun få findesteder i resten af landet hvor den tidligere var mere udbredt	X	Lokalt E-V	juni-m.august.	2-3-årig. Æg i planter, under vand. Larve, der overvintrer, på vegetatioa/rødder.	Renere vandløb med grus- eller stenbund.
<i>Calopteryx splendens</i> Blåbåndet Pragtvandnymfe	Ret udbredt og stedvis almindelig i Jylland. Langt mere spredt og lokal i resten af landet.	X		u.maj-u.august.	2-3-årig. Æg i planter, under vand. Larve, der overvintret, på vegetation/redder.	Især i større, langsomtflyilende, solrige vandløb.
<i>Lestes barbarus</i> Sydlig Kobbervandnymfe*)	Ét ældre og ét nyere fund fra det sydlige Jylland.	R		u.juni-september.	1-årig. Æg overvintrer i plantestængler over vand. Larve på vegetation	De danske lokaliteter findes i et strandengsområde samt i en lille næringsrig sø.
<i>Lestes virens</i> Lille Kobbervandnymfe*)	I nyere tid kun fundet to steder på Bornholm, ét i Sønderjylland og ét i Nordøstjylland. Tidligere flere steder på Bornholm og ét på Lolland/Falster,	V		p.juli-september.	I -årig. Æg overvintrer i plantestængler over vand. Larve på vegetation på lavt vand.	I Danmark fundet i solåbne, lavvandede (især sommerudtørrende ?) vådområder med sumpplanter.
<i>Lestes sponsa</i> Almindelig Kobbervandnymfe*) f, *)	Udbredt og almindelig.			m.juni m.sep-tember.	1 -årig g. Æg overvintrer i plantestængler over vand. Larve på vegetation.	Især i stillestående vande med sumpplanter.
<i>Lestes dryas</i> Sortmærket Kobbervandnymfe*) fe *)	Udbredt og ret almindelig i de østlige dele af landet. Mod vest mere spredt forekommende.		Lokalt E-V	m.juni u.august.	I -årig. Æg overvintrer i plantestængler over vand. Larve på vegetation.	Især i solrige, sommerudtørrende stillestående vande med sumpplanter.
<i>Platycnemis pennipes</i> Fjerbenet Vandnymfe	Siden ca. 1970 kun fundet få steder i Midt- og Sydjylland samt Midtsjælland. Tidligere flere steder, bl.a. også i Nordjylland og på Bornholm.	V		m.juni p.august.	I -årig. Æg i planter, især under vand. Larve, der overvintrer, på vegetation eller bund.	Rene, solåbne (alkaliske ?) søer og langsomtflydende vandløb med vandplanter.
<i>Pyrrhosoma nymphula</i> Rød Vandnymfe	Udbredt og stedvis almindelig.			m.maj-p.august.	1-3-årig. Æg i planter, under vand. Larve, der overvintrer, på vegetation eller bund.	Vandløb og renere stillestående vande.
<i>Erythromma najas</i> Rødøjet Vandnymfe	Udbredt og stedvis almindelig.			u.maj-u.august.	1-2-årig?. Æg i plantestaengler mest under vand. Larve, der overvintrer, på vegetation.	Renere søer og vandhuller med flydebladsvegetation.
<i>Coenagrion hastulatum</i> Spyd-Vandnymfe	Udbredt i de mere næringsfattige dele af landet - især i Jylland. Øst-på spredt og lokal.	X	Lokalt E-V	u.maj-p.august.	1-2-årig. Æg i planter, flydende eller under vand. Larve, der overvintrer, på vegetation.	Især i sure og/eller næringsfattige søer og moser. Også i rene, alkaliske søer.
<i>Coenagrion lunulatum</i> Måne-Vandnymfe*)	Fundet spredt gennem landet. Ret få lokaliteter kendt i nyere tid.	V	V	u.maj-p.juni	1-2-årig. Æg i planter, flydende eller under vand. Larve, der overvintrer, på vegetation.	Især mesotrofe eller dystrofe vandhuller og småsøer. Også andre rene vande med spredt sumpvegetation.
<i>Coenagrion armatum</i> Hue-Vandnymfe	Siden ca. 1980 kun fundet ét sted på Lolland. Tidligere fundet ret få steder spredt gennem landet, bl.a. Bornholm, Nordsjælland samt Nord. og Midtjylland.	E	Lokalt E-V	m.maj m.juni (kun et par uger).	1-årig. Æg i planter, flydende eller under vand. Larve, der overvintrer, på vegetation.	Rene især mesotrofe?) søer og moser med rig vegetation.
<i>Coenagrion puella</i> Hestesko-Vandnymfe	Udbredt og ret almindelig			u.maj-u.august.	1-2-årig. Æg i planter, flydende eller under vand. Larve, der overvintrer, på vegetation.	Især stillestående vande med nogen vegetation.

<i>Coenagrion pulchellum</i> Flagermus-Vandnymfe	Udbredt og ret almindelig.			m.maj- u.august.	1-2-årig. Æg i planter, flydende eller under vand. Larve, der overvintrer, på vegetation.	Især stillestående, dybere, vegetationsrige vande.
<i>Enallagma cyathigerum</i> Torpedoplettet Vandnymfle	Udbredt og almindelig			u.maj- p.septem- ber.	1-3-årig. Æg i planter, under vand. Larve, der overvintrer, på vegetation eller bund.	Især stillestående vande med åben vandoverflade.
<i>Ischnura pumilio</i> Lille Farvevandnymfe*)	Få fund i Øst- og Sydjylland, samt flere på Bornholm, især i nyere tid.	R		Juni- p.septem- ber.	1-2-årig?	Lavvandede, vegetationsfattige vandhuller i ler- og grusgrave og stenbrud samt i "rock-pools"
<i>Ischnura elegans</i> Stor Farvevandnymfe*)	Udbredt og ret almindelig,			m.maj- p.septem- ber.	1-2-årig. Æg i planter, især over vand. Larve, der overvintrer, på vegetation.	Soer, vandhuller, strandsumpe og langsomtflydende vandløb.
<i>Nehalennia speciosa</i> Dværgvandnymfe	Kun fundet ét sted i Nordsjælland, 1990-95, hvor den er meget talrig.	R	V	p.juni juli, sjældent til sept.	1-årig?. Æg i planter, under vand. Larve på vegetation	Den danske lokalitet er et dybt, dystroft vandhul i et oligotroft Sphalpun-kær omgivet af skov.
Anisoptera						
<i>Aeshna juncea</i> Siv-Mosaikguldsmid	Udbredt og stedvis almindelig i de vestlige, mere næringsfattige dele af landet. Mod øst meget mere spredt og lokalt forekommende. Tidligere mere udbredt.			m.juli- m.okto- ber	2-5-årig. Æg i plantedele/bund, ofte over vand. Larve på vegetation eller bund.	Især mere næringsfattige og/eller sure søer, vandhuller og moser.
<i>Aeshna subarctica</i> Højmoser-Mosaikguldsmid*)	Ikke særligt mange findesteder, dels spredt i Jylland, dels meget lokalt i Nordsjælland.	R	V	m.juli- oktober.	3-5-årig. Æg i flyden de tæpper af mosser. Larve på vegetation.	I dystrofe småsøer og vandhuller beliggende i oligotrofe Sphagnum-kær.
<i>Aeshna mixta</i> Efterårs-Mosaikguldsmid	Visse år udbredt og almindelig (tilflyvning syd fra). Andre år sjældnere og muligvis mere sydlig.			p. juli u.okto- ber.	1-årig. Æg overvintrer, i levende/døde plantedele, overlunder vand. Larve mellem vegetation.	Yngler især i vegetationsrige, ikke-næringsfattige, solåbne vandhuller og søer.
<i>Aeshna cyanea</i> Blå Mosaikguldsmid	Udbredt og almindelig i de østlige, mere næringsrige dele af landet. Mod vest i Jylland spredt og lokal.			p.juni m.okto- ber.	2-3-årig. Æg, der overvintrer i gang, især i bundmateriale, ofte over vand. Larve på bund/vegetation.	Især vegetationsrige småsøer, vandhuller og moser, ofte på delvist overskyggede steder.
<i>Aeshna viridis</i> Grøn Mosaikguldsmid	Spredte, men i ikke særligt mange findesteder gennem den sydlige halvdel af landet.	V (Fredet)	E (EF-hab. 4; Bern-k. 2)	m.juni- p.septem- ber (fly- ver efter- middag)	2-3-årig. Æg, der overvintrer i gang, i blade af Stratiotes under vand. Larve på vegetation.	I stillestående vande med vegetation af Stratiotes alroides.
<i>Aeshna grandis</i> Brun Mosaikguldsmid	Udbredt og almindelig.			p.juni m.okto- ber.	2-3-årig. Æg, der overvintrer i gang, i plantedele/bund - over/under vand. Larve på vegetation/bund.	Især vegetationsrigt vand. huller og søer
<i>Aeshna isosceles</i> Kileplet-Mosaikguldsmid*)	Siden ca. 1980 kun få fund i Nordsjælland. Tidligere mere almindelig i de sydlige og østlige dele af landet bortset fra Bornholm. Synes dog at fluktuere en del med klimatiske forhold.	V	Lokalt E-V	u.maj- P.juli.	2-3-årig. Æg i bl.a. flydende, levende plantedele. Larve mellem sumpvegetation	I Danmark i renere, meso. og eutroft, solåbne småsøer og vandhuller med rig vegetation og undertiden med højt kalkindhold.
<i>Anax imperator</i> Stor Kejserguldsmid*)	Hidtil fundet lokalt i en del af det sydvestlige Jylland, 1994-95 (også Æglæggende). Måske har bestande etableret sig efter tilflyvning syd fra.	-		Juni-au- gust.	1-2-årig. Æg i plantestængler under vand. Larve, der overvintrer, mellem vegetation eller på bund.	De danske findesteder udgøres af mindre, solåbne søer med varierende nærings- og vegetationsforhold
<i>?Hemianax ephippiger</i> Brun Kejserguldsmid*) (bestemmelsen ej 100,0% sikker - alternativt <i>Anax parthenope</i> , Lille Kejserguldsmid))	Kun fundet i 1995 som larver på en lokalitet på Bornholm, formentlig efter tilflyvning syd fra. Kan næppe yngle stabilt i Danmark.	-		(Juni- august) (tilflyv- ning af- hængig af klima/ vejr).	1-årig?. Larve mellem vegetation eller på bund.	Den danske lokalitet er et solåbent, lavvandet, permanent, rent vandhul med leret bund og rig vegetation.

<i>Brachytron pratense</i> Håret Mosaikguldsmed	Udbredt især i den østlige del af landet, hvor den dog synes i tilbagegang, men stedvis kan være almindelig I Jylland især mod øst og betydeligt mere lokal.			m.maj-ni.juli.	3-årig. Æg mest i døde, flydende plantede. Larve, der overvintrer, især på sumpplanter	Især renere søer, større vandhuller og strandsumpe med kant af højere sumpplanter.
<i>Gomphus vulgatissimus</i> Almindelig Flodguldsmes (*)	Siden ca. 1990 kun et mindre antal findesteder i Midt- og Sydjylland samt et på Fyn og måske Sydsjælland. Tidligere flere findesteder - bl.a. på Sjælland	V	V	u.maj-p.august.	3-årig. Æg i vand. Larve, der overvintrer, om dagen delvist nedgravet i bund.	I Danmark især i større, rene (alkaliske ?) søer med vandbevægelse. Desuden i større, langsomt flydende vandløb.
<i>Ophiogomphus cecilia</i> Grøn Kølleguldsmes	Kun fundet i et antal større vandløb i Midt- og Vestjylland. Lokalt talrig,	R (Fredet)	E (EF-hab. 2+4; Bem-k.2)	u.juli-august.	3-4-årig. Æg i vand. Larve, der overvintrer, på eller delvist nedgravet i bund/rodde.	I større, renere vandløb med god strøm og sand- eller steribund.
<i>Onychogomphus forcipatus</i> Lille Tangguldsmes (*)	Kun kendt fra ældre fund fra en lokalitet på Sydsjælland, samt en meget gammel oplysning fra Nordsjælland.	Ex	V	juni-august.	3-5-årig. Æg i vand. Larve, der overvintrer, mest delvist nedgravet i bund.	Den danske lokalitet er et mindre (nu rørlagt) vandløb.
<i>Cordulegaster boltoni</i> Kongeguldsmes	Fundet spredt og lokalt i Midt- og Vestjylland. Gennem tiden uden 3 angivelser af enkeltindivider fra Sjælland muligvis efter tilflyvning fra Sverige.	V	Lokalt E-V	u.maj august	4-5-årig. Æg i bund på lavt vand. Larve, der overvintrer, delvist nedgravet i bunden.	Især i mindre, uregulerede, rene vandløb, ofte i tilknytning til kilde- eller moseområder. Ét larvefund i en mindre, renvandet sø.
<i>Cordulia aenea</i> Grøn Smaragdlisel (*)	Ret udbredt og stedvis almindelig.			m.maj-p.august (evt. til sept.).	2-3-årig. Æg i geleklumper i vand. Larve, der overvintrer, mellem vandplanter.	Mest i renere søer og større, åbne vandhuller, måske især hvor der findes tæt undervandsvegetation.
<i>Somatochlora metallica</i> Glimsende Smaragdlisel	Ret udbredt og stedvis almindelig.			u.maj-u.august.	3-årig. Æg i geleklumper i vand. Larve, der overvintrer, på bund/vegetation.	Mest i renere søer og vandhuller med åben overflade, måske især hvor vandet er klart eller dystrofi.
<i>Somatochlora arctica</i> Arktisk Smaragdlisel (*)	Ældre fund fra en lokalitet i Midtjylland og et nyere fund fra Sønderjylland.	E	Lokalt E-V	m.juni august.	3-årig. Æg i vand eller våd mose. Larve, der overvintrer, på vegetation/bund.	Pytter og dystrofe småvande i højmoser eller oligotrofe Sphagnum-kær.
<i>Somatochlora flavomaculata</i> Plettet Smaragdlisel (*)	Ret udbredt og lokalt almindelig i det "lige Danmark. Desuden lundet meget lokalt - ret få steder - i Midt- og Østjylland samt Anholt.		V	p.juni-U.august.	3-årig. Larve, der overvintrer, på bund/vegetation, ofte mellem Carex.	Især meso- og eutrofe, vegetationsrige, solåbne vandhuller og småsøer, der er bredt kantet af åben sumpvegetation.
<i>Epitheca bimaculata</i> Toplettet Falkelisel	Kun fundet lokalt i Nordsjælland. Omkring århundredets begyndelse yngede arten i mindst 3 søer. Mere tvivlsom observation fra omkring 1960.	Ex	V	u.maj-juli.	3-årig. Æg i lange gelesnore på vandplanter. Larve, der overvintrer, især på bund.	I Danmark i rene, eutrofe søer med rig vegetation og nær skov.
<i>Libellula quadrimaculata</i> Fireplettet Libel	Udbredt og almindelig.			m.maj-U.august.	1-3-årig? Æg i vand. Larve, der overvintrer, på bund/planter, ofte delvist nedgravet.	Især vegetationsrige vandhuller og søer.
<i>Libellula fulva</i> Spidsplettet Libel (*)	Siden ca. 1970 kun kendt fra få lokaliteter i Midtjylland. Tidligere også fra et lille antal lokaliteter i Sydjylland samt på Fyn og Sjælland.	E	Lokalt E-V	u.maj-juli.	2-årig? Æg i vand. Larve, der overvintrer, ofte delvist nedgravet i bund.	Rene (alkaliske ?) søer og langsomt flydende, større vandløb med ret rig vegetation.
<i>Libellula depressa</i> Blå Libel	Udbredt og stedvis almindelig i de østlige, mere næringsrige dele af landet. Mod vest mere spredt og lokal. Tidligere nok mindre almindelig.			U.maj-august.	1-2-årig. Æg i vand. Larve på bunden, ofte delvist nedgravet. Overvintring som larve.	Solåbne vandhuller med mineralsk bund på lavt vand. Kendt for hurtig kolonisering af nye vandhuller.
<i>Orthetrum cancellatum</i> Stor Blåpil (*)	Udbredt, men ret lokal. Synes at fluktuere en del i hyppighed, muligvis som følge af tilflyvninger fra udlandet.	X		u.maj-m.august	2-årig? Æg i vand. Larve, der overvintrer, på bunden, ofte delvist nedgravet.	Især solåbne, renere søer med stedvis vegetationsfattig mineralsk bund. Ofte i søer i råstofgrave. Evt. ky. ster med brakvand.

<i>Orthetrum coerulescens</i> Lille Blåpil*)	Et nyere fund i Sydjylland. Desuden gamle fund på to f findesteder i Midt- og Vestjylland.	E		m.juni august.	2-årig?. Larve på bund på lavt vand med vandbevægelse, ofte delvist nedgravet.	Sandsynligvis repræsenterer flere af fundene individer fra større vandløb.
<i>Sympetrum striolatum</i> Stor Hedelibel*)	Ret udbredt i de vestlige, mere næringsfattige dele af landet. Efter tilbagegang meget lokal i Østdanmark inklusive Bornholm.	X		m.juli- oktober.	1-årig. Æg, der oftest overvintrer, især i vand. Larve mellem planter / på bund.	Især i renere stillestående vande. Også oligotrofe søer. I Nordsjælland især i rene, meso- eller eutrofe søer.
<i>Sympetrum vulgatum</i> Almindelig Hedelibel	Udbredt og almindelig i de østlige dele af landet. Mod vest langt mere spredt og lokal.			p.juli- P.oktober.	1-årig. Æg, der overvintrer, i vand eller på bund. som vanddækkes forår. Larve på planter/bund.	Især åbne, vegetationsrige, stillestående vande.
<i>Sympetrum flaveolum</i> Gulvinget Hedelibel*)	Ret udbredt gennem landet, men efterhånden noget spredt og lokalt forekommende. Kun få nyere fund i Østdanmark			m. juni september.	1-årig. Æg, der oftest overvintrer, især på bund, som vanddækkes forår. Larve på planter/ bund.	Især lavvandede, sommerudtørrende vådområder med rent vand og udbredt, solåben sumpvegetation.
<i>Sympetrum sanguineum</i> Blodrød Hedelibel	Udbredt og almindelig.			u.juni- m.oktober.	1-årig. Æg, der overvintrer, i vand eller på bund, som vanddækkes forår. Larve på planter /bund/rodde.	Især i åbne, stillestående vande med rig vegetation.
<i>Sympetrum danae</i> Sort Hedelibel	Udbredt i de mere næringsfattige dele af landet - især i Jylland. Øst-på spredt og temmeligt lokal.			m.juni- m.oktober.	1-årig. Æg, der overvintrer, især på bund, som vanddækkes forår. Larve på planter/bund.	Især i sure og i eller næringsfattige søer og mosser.
<i>Leucorrhinia caudalis</i> Åkande-Kærguldsmed*)	Kun kendt fra ældre fund fra ca. 5 nordsjællandske lokaliteter.	Ex	E (EF-hab. 4; Bern-k. 2)	m.maj- p.august.	3-årig?. Æg i vand. Larve, der overvintrer, mellem planter, f.eks. mosser.	Især rene mesotrofe eller dystrofe, solåbne søer og vandhuller med stedvis tæt vegetation under vandet og flydebladsvegetation.
<i>Leucorrhinia albifrons</i> Østlig Kærguldsmed*)	Kun fundet på én lokalitet i Nordsjælland, i årene omkring 1960.	Ex	E (EF-hab. 4; Bem-k. 2)	u.maj- juli.	3-årig?. Æg på bund, der siden vanddækkes? Larve, der overvintrer, mellem planter, især mosser.	I en svagt sur og dystrof sø med vegetation af bl.a.-mosser under vandet og flydeblade.
<i>Leucorrhinia dubia</i> Lille Kærguldsmed	Udbredt i de mere næringsfattige dele af landet - især i Jylland. Øst-på spredt og lokal.	X	Lokalt E-V	m.maj- m.august.	3-årig?. Æg i vand. Larve, der overvintrer, mellem planter, især mosser.	Især i sure og/ eller næringsfattige stillestående vande med rig vegetation af mosser, især af Sphagnum
<i>Leucorrhinia rubicunda</i> Nordisk Kærguldsmed	Udbredt i de mere næringsfattige dele af landet - især i Jylland. Øst-på mere spredt og ret lokal.	X	Lokalt E-V	m.maj- m.august.	2-3-årig. Æg i vand. Larve, der overvintrer, mellem planter, især mosser.	Især i renere ofte sure og/eller næringsfattige søer og vandhuller, gerne hvor der stedvist er undervandsvegetations af mosser.
<i>Leucorrhinia pectoralis</i> Stor Kærguldsmed	Kun fundet på et mindre antal lokaliteter gennem Midtjylland og i Nordsjælland. Siden ca. 1970 kun kendt fra 4 lokaliteter.	E (Fredet)	V (EF-hab. 2+4; Bern-k. 2)	u.maj- u.juli.	2-3-årig. Æg i vand. Larve, der overvintrer, mellem planter, især mosser eller på bund.	Især i solrige, mesotrofe eller dystrofe stillestående vande, hvor der er rig vegetation, bl.a. af mosser under vandet (f.eks. Sphagnum).

Status i Danmark efter:

Holmen, M. & Pedersen, H., in prep: Guldsmede og vandnymfer (Odonata) - in: Stoltze, M. (ed.): Rødliste-95, særligt beskyttelseskrævende planter og dyr i Danmark. Danmarks Miljoundersøgelser, København.

- Ex: Sandsynligvis uddød I Probably extinct - E: Akut truet I Endangered. - V: Sårbar I Vulnerable. - R: Sælden I Rare. - X- Optmærkskrævende/ Care demanding. - -: Ikke stabilt i Danmark.

Miljøministeriet, 1991: Bekendtgørelse nr. 67 af 4. februar 1991 om fredning af krybdyr, padder, hvirvelløse dyr, planter m.m. København. - Fredet: Det er forbudt at indsamle, dræbe eller forhandle arien uden tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen.

Status i Europa efter:

van Tot, J. & Verdonk, M., 1988: The protection of dragonflies (Odonata) and their biotopes. - Nature and environment series 38. Council of Europe, Strasbourg. - E: Endangered. -V: Vulnerable. - Lokalt E-V: Threatened in some parts of Europe.

Council of Europe, 1979 (1988): The [Bern-]Convention on the Conservation of European Wildlife and natural Habitats. Bern. - Bern-k. 2: Anført fra 1988 i konventionens bilag 2 (fredning mod indsamling mv. samt bevaring af levesteder i Europarådets medlemslande).

Council of the European economic Community, 1992: The Council [Habitats-] Directive 92/143/EEC on the Conservation of natural and seminatural Habitats and wild Flora and Fauna. Bruxelles. - EF-hab. 2: Anført i direktivets bilag 2 (Særlig beskyttelse af levesteder gennem udpegning af EF-habitatområder i EU-landene - EF-hab. 4 Anført i direktivets bilag 4 (fredning mod indsamling mv. og forbud mod ødelæggelse af levesteder i EU-landene).

Latinsk nomenklatur og rækkefølge efter (synonymer mv. er ikke nævnt):

Askew, R.R., 1988: The Dragonflies of Europe. Colchester.

Forslag til dansk nomenklatur for alle arterne er angivet ovenfor i statusskemaet. Tidligere anvendte danske synonymer er ikke nævnt. Eksisterende entydige navne = er søgt genanvendt videst muligt. En tildeling af navnet er benyttet til at antyde systematisk tilhørsforhold.

- *): Forslag til nye eller ændrede danske navne.

Oplysninger om status, flyvetid (fund af imagines i naturen), livscyklus mv og ynglested i Danmark baserer sig primært på publikationer samt oplysninger fra "Projekt GOMPHUS" v./HP.

Några intryck från det 2:a nordiska mötet för Odonataintresserade, Uppland, 9-11 juni 1995.

Göran Sahlén

Summary. Some impressions from the second nordic odonatological meeting in Uppland, Sweden June 9- 11, 1995. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 2 (1): 8- 10.

Nine dragonfly-intersted met in Uppland 9-11 June 1995 for the second nordic odonatological meeting. Successful fieldtrips were arranged to some good localities in the area, and interesting lab-studies of the collected material were held

to conclude the results, see the list below. The participants agreed that it had been a very interesting and pleasant visit in Sweden. G. Sahlén Entomologiska avdelningen, Zoologiska institutionen, Uppsala universitet, Villavägen 9, S-752 36 Uppsala, Sweden.

Med en något försenad kallelse lyckades jag i alla fall locka en liten tapper skara om sex norrmän, en dansk och - förutom mig själv - en svensk att med vilda bilfärder kasta sig, ut i den uppländska naturen. Vädrets makter var på vår sida under de tre dagarna, för om inte strålände sol sken på oss, var det i alla fall uppehåll hela tiden.

Vi samlades på Norr Malma, en kursgård tillhörande Uppsala universitet. Föreläggningen används annars för fältmoment under universitetsutbildningar i bl. a. ekologi och limnologi. För att dra de olyckliga omständigheterna redan nu, frös det planerade programmet den första kvällen inne då den tilltänkte föredragshållaren ej dök upp. Vi var då enmycket reducerad skara, eftersom en av bilarna med vilda norrmän ännu ej dykt upp. Kvällen förflöt sålunda under småprat om litteratur och möjliga exkursionslokaler.

Så -just som vi alla givit tappt för kvällen strömmar de saknade norrmännen in och väcker upp oss. Det blev såklart ett väldigt hallå, men allt ordnade upp sig ändå, folk blev inpackade i sina rum och en del kanske till och med hann sova något.

Morgonen efter, alltså den 10/6, for vi iväg i bilkortege norrut, mot de trevliga bräckvattenlokalerna vid Hållnäs - en lång färd, men förhoppningsvis givande för utsöknes gäster. Det första stoppet blev lokalen Kilsjär, alldeles vid Östersjökusten i Hållnäs socken, Tierps kommun. Målet var givetvis att finna

larver av Östersjöendern Aeshna osiliensis (tidigare serrata), och det tog inte många minuter innan sådana kommit upp i håvarna. Da det var rätt tidigt på säsongen här ute vid kusten, fann vi inga flygande exemplar av någon art, men på larvsidan hittades förutom osiliensis även Lestes sponsa, Ischnura elegans, Enallagma cyathigerum, Brachytron pratense, Aeshna juncea, A. grandis, Leucorrhinia dubia, Libellula quadrimaculata samt Orthetrum cancellatum. Av arterna B. pratense, L. dubia och L. quadrimaculata hittades även exuvier. Det var mycket givande att håva i såväl avsnörda vattensamlingar som i Östersjöns bräckvatten.

Efter någon timmes idogt håvande fann videt hela avklarat och förflyttade oss härvid till Gäddalen, en sjö som sedan länge saknat kontakt med Östersjöns bräckvatten och som vid tidigare besök av mig haft en rik förekomst bl.a. av Aeshna viridis. Vädret hade nu övergått till ett envist duggregn, men vi fann larver av L. dryas, A. juncea, A. grandis, L. dubia, L. rubicunda och L. quadrimaculata. Av de senare tre arterna även en mängd exuvier. A. viridis lyste dock med sin frånvaro.

Ett sista stopp i trakten gjordes vid Stora Prästbackstjärnen, en mindre och djupare sjö med ett kraftigt vassbälte omkring. Här hittades larver av L. dryas, Coenagrion puella/pulchellum, A. juncea, A. grandis, L. dubia och L. quadrimaculata. Av de två senare arterna fanns även en stor mängd exuvier och sådana hittades även av Leucorrhinia albifrons

tillsammans med några nykläckta aduler.

Den långa återfärden ner till Norrtäljetrakten anträdde med ett fikastopp i Lövsta Bruk, en av de sista kvarvarande "genuina" mellansvenska bruksorterna. Bruket har restaurerats upp till 1700-talssnitt och ser ungefär som det gjorde på den tid Louis de Geer huserade som ortens höga herre. Några av oss köpte oss gott hembakat bröd och en kopp te eller kaffe i en turisttillvänd kafeteria, medan övriga intog medhavd matsäck utomhus bland de smått antika husen. En kort promenad i slottsparken hanns också med innan vi kastade in oss i bilarna och fortsatte till dagens sista lokal - Mårdsjön i Lohärads socken, Norrtälje kommun. Mårdsjön är ett extremrikkärr med en oerhört rik flora kring stränderna. Ett gungfly av vitmossa omger vattnet som hyser en mycket rik fauna tack vare att fisk saknas i sjön. De största rovdjuren - toppredatorerna - är därför Större vattensalarnander, grodor, dykarskalbaggar och trollsländelarver. Och det var några av sjöns ovanligheter i form av sådana vi var ute efter den här eftermiddagen.

Vattenhåvning gav ett rikt utbud. *L. sponso*, *Coenagrion hastulatum*, *C. lunulatum*, *C. puella/pulchellum*, *C. johanssoni*, *E. cyathigerum*, *A. juncea*, *A. grandis*, *Cordulia aenea*, *L. rubicunda*, *L. dubia*, *L. albifrons* och *L. quadrimaculata* hittades till slut. Exuvier hittades av de fyra sista arterna. Speciellt intressant var de många samexisterande *Coenagrion*-arterna, och jag känner sedan gammalt till att även *C. armatum* finns i sjön.

På kvällen tog vi hand om materialet varefter en korvgrillnings- och pratafton vidtog till in långt in på natten. Huvudämnet var vårt löst sammansatta "Forum för odonata-intresserade" framtid.

Vädret var soligt och varmt nästa dag, den 11/6 och det skulle komma att visa sig att vi hade mycket för att ge oss ut på ytterligare en exkursion till två nya sjöar. Först begav vi oss till Igelsjön i Edsbro socken, Norrtälje kommun. Dessan sjö är ett rikkärr precis som gårdagens Mårdsjön, och de är mycket lika på avstånd. Dock finns det fisk i vattnet här (*Ruda Carassius carassius*) så artrikedomen är reducerad. Trots detta fann vi en mängd arter både som larver och i en del fall även som vuxna: *C. hastulatum*, *C. lunulatum*, *C.*

pulchellum, *E. cyathigerum*, *Erythromma najas*, *B. pratense*, *A. juncea*, *A. grandis*, *C. aenea*, *Somatochlora flavomaculata*, *L. rubicunda*, *L. dubia* och *L. quadrimaculata*.

En mängd orkidéer var på väg upp, och hade vi varit där några veckor senare hade vi troligen mötts av en oerhörd blomsterprakt.

På återvägen kunde vi inte låta bli att även besöka Myskjasjön, belägen bara några få kilometer söder om den förra lokalen. Myskjasjön är en rast av en mycket större sjö som dikats ut för att ge mer åkermark till jordhungerande bönder tidigt detta århundrade. Här fann vi *C. hastulatum*, *C. pulchellum*, *C. armatum*, *B. pratense* och *L. rubicunda* som larver eller vuxna, men det stora fyndet var en mängd larver av *Aeshna viridis* - upptäckta genom att Ulf Norling fann ett litet bestånd - av vattenaloe (*Stratiotes storde*) ett stycke ut och lyckades håva bland dessa.

Efter detta återstod inget annat än att städa lokalerna och åka hem. Jag som arrangör skulle vilja tacka alla som kom på kursen och säga att ni alla är välkomna tillbaka till Uppsalas närhet närhelst andan faller på. Skriv ett brev eller slå en signal i sa fall bara.

Sympetrum flaveolum, hane.

Foto Ove Bergersen, Biofoto.

Ischnura elegans många larver upp till F
Enallagma cyathigerum många larver, upp till F
Brachythron pratense, några larver upp till F,
samt exuvier

Aeshna juncea, många larver, upp till F- I

A. osiliensis, många larver upp till F

A. grandis, många larver upp till F

Leucorrhinia dubia, några larver upp till F, samt
många exuvier

Libellula quadrimaculata, många larver upp till F,
samt exuvier

Orthetrum cancellatum, några F-larver

Stora Prästbäckstjärnen, Hållnäs socken, Tierps kommun, Uppland, 10/6

Lestes dryas, många larver, upp till F

Coenagrion puella/pulchellum, många larver av,
varierande storlek

Aeshna juncea, många larver, upp till F- I

A. grandis, många larver upp till F

Leucorrhinia dubia, några larver upp till F, samt
många exuvier

L. albifrons, exuvier samt nykläckta aduler

Libellula quadrimaculata, många larver upp till F,
samt exuvier

Gäddalen, Hållnäs socken, Tierps kommun, Uppland, 10/6

Lestes dryas, många larver, upp till F- 1.

Aeshna juncea, många larver, upp till F-1

A. grandis, många larver upp till F

Leucorrhinia dubia, några larver upp till F, samt
många exuvier

L. rubicunda, några larver upp till F, samt många
exuvier

Libellula quadrimaculata, många larver upp till F,
samt exuvier

Mårdsjön, Lohärads socken, Norrtälje kommun, Uppland, 10/6

Lestes sponsa, många larver, upp till F-1

Coenagrion hastulatum, många larver upp till F

C. lunulatum, många larver upp till F

C. puella/pulchellum många larver upp till F

C. johanssoni, några larver upp till F

Enallagma cyathigerum, många larver upp till F

Aeshna juncea, många larver, upp till F- I

A. grandis, många larver upp till F

Cordulia aenea, några F-larver

Leucorrhinia rubicunda, några larver upp till F,
samt många exuvier

L. dubia, några larver upp till F, samt många
exuvier

L. albifrons, några larver upp till F, samt många
exuvier *Libellula quadrimaculata*, många larver
upp till F, samt

Coenagrion armatum, hona, en av arterna vid
Myskjasjön. Foto Ove Bergersen, Biofoto.

exuvier

Igelsjön, Edsbro socken, Norrtälje kommun, Uppland, 11/6

Coenagrion hastulatum, många larver upp till F
samt vuxna

C. lunulatum, många vuxna

C. pulchellum vuxna samt troligen larver upp till F

Enallagma cyathigerum många larver upp till F
samt vuxna

Erythromma najas, många larver upp till F, samt
vuxna

Brachythron paratense, vuxna

Aeshna juncea, larver, upp till F1

A. grandis, larver upp till F

Cordulia aenea några F-larver samt vuxna

Somatochlora flavomaculata, larver

Leucorrhinia rubicunda, några larver upp till F,
samt många exuvier

L. dubia, några larver upp till F, samt många
exuvier

Libellula quadrimaculata, många larver upp till F,
samt exuvier

Myskjasjön, Edsbro socken, Norrtälje kommun, Uppland, 11/6

Coenagrion hastulatum många larver upp till F
samt vuxna

C. armatum vuxna

C. pulchellum vuxna samt troligen larver upp till F

Brachythron pratense, vuxna

Aeshna viridis, larver, upp till F-1

Leucorrhinia rubicunda (i, några larver upp till F,
samt många exuvier

De svenska trollsländornas utbredning i landskapen

Göran Sahlén

Summary. The distribution of the swedish dragonflies by regions. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 2 (1): 11-12.

The known distribution of swedish Odonata in 1994, with an addition for the 1995-record of *Hemianax ephippiger*

This information is extracted from the book "Sveriges trollsländor", 2. ed. 1996), by the author.

G. Sahlén, Entomologiska avdelningen, Zoologiska institutionen, Uppsala universitet, Villavägen 9, S-752 36

Uppsala, Sweden

Som ett hjälpmedel för studier över trollsländors utbredning i Sverige publicerar jag här en något mer aktuell lista över de svenska landskapen än vad som funnits tidigare. Listan är ett utdrag ur "Sveriges trollsländor" 2:a upplagan, 1996. Några felplaceringar av prickar kan tyvärr förekomma, men på grund av allmän stress hinner jag inte dubbelkolla i skrivande stund. Sedan listan producerades har även en art hittats ny för landet: *Hemianax ephippiger* (Burm.), på Öl. Landskapskartan (Fig.1) är hämtad från första upplagan av boken med samma namn.

Fig.1.

Sk - Skåne	Vr - Värmland
Bl - Blekinge	Dr - Dalarna
Ha - Halland	Gå - Gästrikland
Sm - Småland	Hs - Hälsningland
Öl - Öland	Me - Medelpad
Go - Gotland	Hr - Härjedalen
Gs - Gotska sandön	Jä - Jämtland
Ög - Östergötland	Ån - Ångermanland
Vg - Västergötland	Vb - Västerbotten
Bo - Bohuslän	Nb - Norrbotten
Ds - Dalsland	Ås - Åsele Lappmark
Nä - Närke	Ly-Lycksele Lappmark
Sö - Södermanland	Pi - Pite Lappmark
Up - Uppland	Lu - Lule Lappmark
Vs - Västmanland	To - Torne Lappmark

Figur 1. Sveriges biogeografiska regioner.

	Sk	Bl	Ha	Sm	Öl	Go	Gs	Ög	Vg	Bo	Ds	Nä	Sö	Up	Vs	Vr	Dr	Gå	Hs	Me	Hr	Jä	Ån	Vb	Nb	Ås	Ly	Pi	Lu	To
<i>Calopteryx splendens</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
<i>C. virgo</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
<i>Lestes barbarus</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
<i>L. virens vestalis</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
<i>L. sponsa</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
<i>L. dryas</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
<i>Sympecma fusca</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•

forts.

Opplysning om boken "Sveriges trollsländor" 2:a upplagan.

Göran Sahlén

Summary: An informational note on the book "Sverige trollsländor", 2.edition. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 2(1): 13.

The advertised release of the 2. edition of the book "Sveriges trollsländor", in 1995, has unfortunately been delayed at the publisher and the printing company. The

book is to be published this spring.

G. Sahlén, Entomologiska avdelningen, Zoologisk institutionen, Uppsala universitet, Villavägen 9, S-752 36 Uppsala, Sweden.

I förra rundbrevet meddelades att denna bok skulle finnas tryckt till sommaren 1995 men nu har allt blivit fördröjt på förlaget och tryckeriet, varför den skall komma under våren 1996 istället! Om ni vill köpa boken kan ni antingen kontakta förlaget: Fältbiologerna, eller mig som författare.

Nytt fra Norge 1995

Hans Olsvik

Summary. News from Norway 1995. Nord. Odonat. Soc. Newsl.2(1) 13.

A survey of some of the more interesting dragonfly records in Norway in 1995.

H. Olsvik, N-6598 Foldfjorden

Calopteryx splendens ble funnet langs hele elvestrekningen av Enningsdalselva, Halden, noe som viser at denne sjeldne arten har en god bestand i dette vassdraget.

Lestes sponsa ble endelig påvist i Møre og Romsdal, men fortsatt mangler arten tilsynelatende i et beite mellom Romsdals- og Tronheimsfjorden.

Lestes dryas ble funnet ved nok en dam på Hvaler, ikke langt fra den eneste tidligere kjente lokaliteten i Østfold.

Aeshna serrata (=osiliensis) ble høyst sannsynlig observert ved Isejøen, Sarpsborg men dessverre klarte vi ikke å fange inn arten for dokumentasjon.

Aeshna subarctica, hann. Arten har vist seg å være mer utbredt enn tidligere antatt i Østfold, selv om forekomstene jevnt over er små. Foto Ove Bergersen Biofoto.

Fra lavlandsfylket Østfold meldes også om en god del nye lokaliteter for myr- og torvmose

spesialistene *Aeshna caerulea* og *Ae. subarctica*, som tidligere var ansett som tildels meget uvanlige i fylket.

Hemianax ephippiger ble funnet ved Moss, et funn som foreløpig er det nordligste kjente fra 1995-invasjonen over det nordvestlige Europa.

Somatochlora flavomaculata ble oppdaget ved nok en lokalitet i Østfold, i Eidsberg. Dette er åttende kjente funnsted i Norge.

Den flotte ettersommeren ga forøvrig mange nye lokaliteter i Oslofjords-området for de mest uvanlige Sympetrum-artene.

Denne vinteren har vi fått en katalog over noen av de mest verneverdige dammer og andre vatmarker, basert på amfibier og insekter, først og fremst øyestikkere. Katalogen heter "Ferskvannslokaliteter og verneverdi" (Universitetet i Trondheim, Vitenskapsmuséet, Rapport Zooloisk Serie 1995: 6.) og er redigert av Dag Dolmen og kan skaffes ved at du henvender deg til ham, se adresselista på side 27). Det er dermed håp om at vi, også i Norge, snart kan få naturreservater for odonater og andre ferskvannssmådyr.

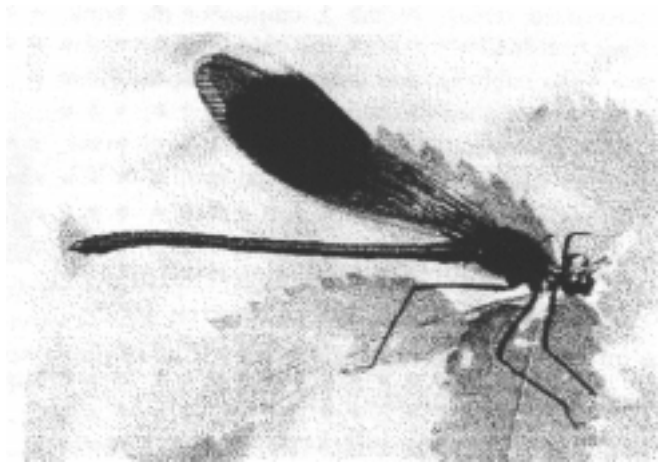
I tidsskriftet *Natur i Østfold* ble det presentert en øyestikkerstatus pr. 1989 (Olsvik 1990). Siden den gang er det brukt mer tid på kartlegging av øyestikkere enn perioden fra slutten av 1800-tallet og fram til 1989. Flere har fattet interesse for gruppen og begynt med systematisk kartlegging, se bl.a. Løfall et al. (1995) og Løfall (i trykk).

Status pr. 1995 er ca. 16 arter pr. kartleggingsrute (totalt 67 ruter). En kartleggingsrute er definert som 10 x 10 km etter UTM-systemet. I Østfold er det 18 kommuner og i de fleste av dem er det registrert 20 arter eller flere. I gjennomsnitt er det registrert 23,5 arter pr. kommune med 11 arter som det laveste antall og 36 som det høyeste. Syv av totalt minst 41 arter er funnet i alle kommunene (se tab. I).

Særlig har kunnskapen om de nordlige artenes utbredelse økt betydelig i det siste året. Mer enn halvparten av alle funn gjennom tidene av *Aeshna caerulea* og *Ae. subarctica* er gjort i 1995. I tillegg ble det gjort en god del funn av *Somatochlora arctica*.

Av de mer sjeldne artene kan vi nevne en ny lokalitet for *Somatochlora flavomaculata*. Arten er nå kjent fra 4 lokaliteter i fylket. *Calopteryx splendens* ble funnet langs hele elvestrekningen til Enningsdalselva, som er fylkets mest verneverdige vassdrag. *Lestes dryas*, som er relativt nyoppdaget i Østfold, ble funnet på en lokalitet, og er nå kjent fra to steder i fylket. *Sy. etrum vulgatum* og *S. sanguineum* ble funnet lenger fra sjøen enn tidligere år. Et unntak av *Leucorrhinia albifrons* nord i fylket er også ny nordgrense i Norge. *Libelluladepressa* observeres nå jevnlig og en rekke funn er gjort etter at arten ble gjenoppdaget i Norge på 1970-tallet. Den er ikke lenger blant de sjeldneste artene.

Mye regn. og relativt kjølig vær på forsommeren ga et dårlig resultat for *Coenagrion lunulatum* som bare ble observert på en lokalitet. Det ble heller ikke gjort mange funn av *Coenagrion armatum*, men den ble observert flyvende så sent som 19. juli. Heller ikke i 1996 kunne de gamle funnene av *Coenagrion puella* verifiseres, derfor spørsmålstegeanene i tabell I (sd.).

Norges eneste tallrike forekomst av *Calopteryx splendens* finnes ved Enningsdalselva i Halden, Østfold.

Foto Ove Bergersen, Biofoto

I august 1995 ble både *Aeshna serrata* (=osiliensis) og *Hemianax ephippiger* etter alt å dømme sett i Østfold, men dessverre ble ingen dyr innsamlet for dokumentasjon (Olsvik 1996).

Referanser

- Løfall, B.P., Olsvik, H. & Pettersen, M. 1995. Øyestikkere i Østfold. Litteraturoversikt og status 1994. **Natur i Østfold** 14(1):86-91.
- Løfall, B.P. (1996, i trykk). Øyestikkere i Østfold status 1995. **Natur i Østfold** 15(1).
- Olsvik, H. 1990. Øyestikkere i Østfold. **Natur i Østfold** 9(1):23-41.
- Olsvik, H. 1996. *Hemianax ephippiger* og *Aeshna serrata* observert i Norge 1995. Nord. **Odonat. Soc. Newsl.** 2 (1): 24.

<i>Coenagrion hastulatum</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	60
<i>Aeshna grandis</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	59
<i>Aeshna juncea</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	55
<i>Cordulia aenea</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	52
<i>Somatochlora metallica</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	52
<i>Leucorrhinia dubia</i>	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	52
<i>Sympetrum danae</i>	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	51
<i>Pyrrosoma nymphula</i>	•		•	•	•	•	+	•		•		•		•	•	•	•	•	48
<i>Erythromma najas</i>	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•	45
<i>Calopteryx virgo</i>	•		•		•	•	•		•	•	•		•	•	•	•	•	•	41
<i>Enallagma cyathigerum</i>	•			•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	38
<i>Aeshna cyanea</i>		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	+	•	37
<i>Cordulegaster boltoni</i>	•				•		•		•		•		•					•	30
<i>Coenagrion johanssoni</i>	•				•	•	•		•		•		•	•	•	•	•	•	27
<i>Coenagrion pulchellum</i>	•		•	•	•		•	•	•	•	•	•					•	•	27
<i>Aeshna subarctica</i>			•	•	•		•		•		•			•			•	•	26
<i>Leucorrhinia rubicunda</i>	•	•		•	•		•	•	•		•		•						22
<i>Onychogomphus forcipatus</i>	•				•	•			•		•		•					•	20
<i>Sympetrum flaveolum</i>	•		•	•		•	•	•	•	•		•	•	•				•	20
<i>Platynemesis pennipes</i>			•		•	•			•				•				+	•	17
<i>Ischnura elegans</i>				•	•		•	•	•	•		•	•					•	17
<i>Libellula depressa</i>		•	•	•	•	•	•		•	•		•	•			•			17
<i>Coenagrion armatum</i>	•	•		•	•		•	•	•	•		•				•		•	15
<i>Sympetrum striolatum</i>	•			•			•	•	•			•						•	14
<i>Orthetrum coerulescens</i>	•				•				•									+	13
<i>Sympetrum sanguineum</i>				•		•	•	•		•		•	•	•	•			•	13
<i>Somatochlora arctica</i>	•		•		•	•	•		•		•			•	•	•	•	•	12
<i>Sympetrum vulgatum</i>				•	•		•		•		•	•					•	•	12
<i>Aeshna caerulea</i>					•	•	•		•				•	•	•				8
<i>Coenagrion lunulatum</i>	•				•		•		•		•								7
<i>Gomphus vulgatissimus</i>					•	•			•									+	7
<i>Leucorrhinia albifrons</i>	•				•		•		•		•								7
<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	•			•	•		•		•										7
<i>Leucorrhinia caudalis</i>	•						•		•		•								6
<i>Somatochlora flavomacul.</i>			•			•			•										4
<i>Calopteryx splendens</i>					•														3
<i>Brachytron pratense</i>					•				•										3
<i>Epitheca bimaculata</i>					•				•										2
<i>Lestes dryas</i>						•													1
<i>Hemianax ephippiger</i>									?										?
<i>Coenagrion puella</i>				?														?	?
<i>Aeshna serrata</i>													?						?
Antall arter	27	11	20	24	34	21	26	29	20	36	19	24	19	24	20	19	21	29	

Atlasprosjektet på øyenstikkere i Møre og Romsdal har pågått i ca. 20 år, men foreløpig på privat basis med få deltakere. Målet er å få en god oversikt over utbredelsen til de 23 påviste artene og eventuelle nye. Utbredelsen blir plottet i 10 x 10 km ruter, i tillegg til etter region (MRY= Ytre Møre & Romsdal; MRI = indre M&R(etter K.A.Økland 1981)), og EIS-ruter (European Invertebrate Survey, 50 x 50 km ruter etter UTM-systemet).

Samtidig innsamles følgende opplysninger etter beste evne: anslag av antal i observerte (og fangete) individer av hver art, kjønn, angivelse av funn av larver, larveskall (exuvia), hvorvidt egglegging, parring (in copula), tandem, og/ I eller nyklekte individer (opplysår om sikker hekkelokalitet) er observert. Sa langt mulig også noen stikkord om lokalitetens karakter (myrtjern, dam, etc.), karakterplanter (starr, snelle, takrør, vannliljer etc.) og om den er truet av inngrep, eller om vannstanden er endret i forhold til det naturlige/opprinnelige.

Artsliste

Artsliste med alle påviste og noen potensielle arter i Møre & Romsdal, med en kort beskrivelse av habitater, flyvetid og forekomst i fylket og naboområdene.

VANN-NYMFER(Zygoptera):

Calopteryx virgo (L., 1758)

Blåvingevartnymfe

Lever ved bekker og små elver i lavlandet, og da helst i forbindelse med lavlandsvatn på vare breddegrader. Nærmeste kjente lokaliteter i Hordaland og Trøndelag. Antatt flyvetid fra slutten av juni til ut august. Foreløpig ingen bekreftede funn fra M&R, men rapportert fra Hareidlandet (KJ. Grimstad pers.medd.).

1. **Lestes sponsa** (Hansemann, 1823)

Vanlig metallvannnymfe

Finnes ved mange typer stillestående vatn. Oftest ved næringsrike vatn i lavlandet, men også myrtjem. Flyvetid fra månedsskiftet juni -uli til etter midten av september. Foreløpig kun kjent fra Sunnmøre, i 1995 tilsammen seks lokaliteter i Haram, Hareid, Skodje, Sula og Ålesund, dessuten rapportert fra Volda (VANDA). Også funnet i S&F o,- Trøndelag.

2. **Erythromma najas** (Hansemann, 1823)

Rødøyevannnymfe Knyttet til rike lavlandsvatn med utviklet flytebladvegetasjon av vannliljer og/eller tjønnaks. Flyvetid fra juni til august.

Foreløpig kun kjent fra Heggemsvatn, Gjemnes, som er hittil eneste funnsted på Vestlandet. Kjent fra Trøndelag.

3. **Pyrrhosoma nymphula** (Sulzer, 1776)

Rød vannnymfe

Finnes ved mange typer våtmark, fra de minste bekker i myrområder, via myrtjem til rikere lavlandsvatn. Flyvetid fra mai til månedsskiftet august! september. Vanlig art i hele fylket, trolig opp til ca 500 m o.h. Også kjent i S&F og Trøndelag.

4. **Coenagrion hastulatum** (Charp., 1825)

Vanlig blåvannnymfe

Finnes ved mange typer stillestående vatn, men foretrekker ofte myrtjern og -dammer. Flyvetid fra mai til midt i august. Vanlig i store deler av fylket, men treffes oftere på indre strøk. Også i S&F og Trøndelag

Coenagrion lunulatum (Charpentier, 1840)

Måneblavannnymfe

Denne arten har et eiendommelig sporadisk utbredelsesmønster i Nord-Europa, f.eks. manglet arten på de britiske øyer helt til den dukket opp i mange "lochans" i Nord-Irland og NV-Irland for ca. 10 år siden. I Norge finnes arten i sure og fattige myrtjern langs svenskegrensa på Østlandet, og mangler tilsynelatende hele vegen nordover, før den igjen kan patreffes spredt i Finnmark. I Sverige f.eks.er arten ikke uvanlig ved dammer i det frodige jordbrukslandskapet sørover til Skåne. Det er derfor ikke umulig at måneblåvannnymfen kan dukke opp også i M&R. Antatt flyvetid fra mai til juli.

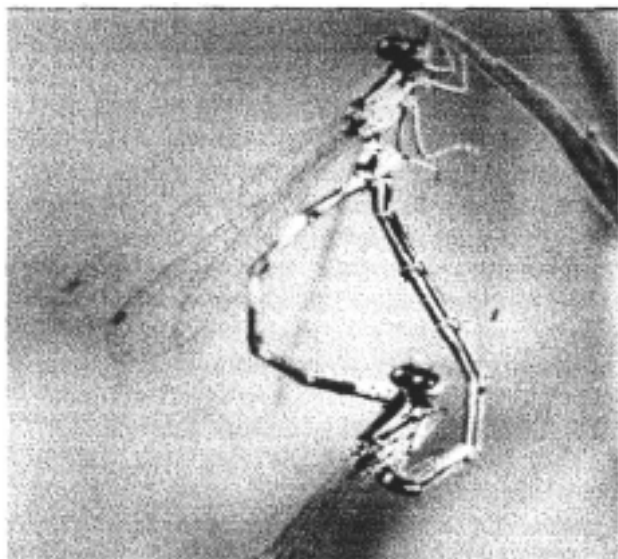
eller aller helst elvesnelle i kombinasjon med takrør og sjøsvaks. Det virker som arten, i det minste på kort sikt profitterer på eutrofiering fra beitemark eller annet nærings-tilsig. Hittil kun påvist en gang på Vestlandet, på Tjeldberggodden, Aure. Kvennavatnet ligger bare få km fra Trøndelagsgrensen, hvor arten finnes her og der. Tidlig flyvetid, fra mai til juli.

6. *Coenagrion johanssoni* (Wallengren, 1894)

Nordisk blåvannymfe

Vår minste vannymfe har en østlig utbredelse i Norge og treffes oftest ved skog-omsluttede myrtjern, med torv- og torvmose-bredder. Den flyr fra slutten av mai til begynnelsen av august. Hittil kun kjent fra Rindal og Gjemnes. Finnes i Trøndelag, muligens også i S&F.

Verdens vestligste kjente forekomster av

Coenagrion johanssoni finnes i Møre & Romsdal. Foto Ove Bergersen, Biofoto.

7. *Coenagrion pulehellum* (Vander Linden, 1825) Variabel blåvannymfe

Treffes helst ved rikere vatn, men også ved myrtjern og dammer i lavlandet nær kystlinjen. Flyvetid fra mai til midt i august. Vanlig langs kysten også i M&R, men i mindre grad innover fjordene. Kjent også fra S&F og Trøndelag.

8. *Enallagma cyathigerum* (Charp., 1840)

Stor blåvannymfe

En av de mest utbredte blå vannymfene, fra myrtjern og -dammer i "fjellet" til rikere lavlandsvatn ved kysten. Trolig vanligst i innlandet opp til e. 5-600 m o.h., og ytterst ved kysten. Flyvetid fra månedsskiftet mai/juni til langt ut i september. Kjent også fra S&F og Trøndelag.

å grense langs kysten, ofte vatn med velutviklet breddvegetasjon. Flyvetiden strekker seg fra slutten av mai til ut august. Kjent også fra S&F og Trøndelag, hvor nordgrensen går.

ØYENSTIKKERE OG LIBELLER (Anisoptera)

10. *Aeshna caerulea* (Strøm, 1783)

Fjell Øyenstikker

En karakterart ved myrområder med små pytter og dammer i fjellet, trolig opp til e. 1000 m o.h. Treffes også ved egnede myrområder i lavlandet, men ser ut til å mangle ved havmyrer på de flate kystøyene. Flyvetid fra slutten av juni til midt i september, men vanligst i juli/ august. Også kjent fra S&F og Trøndelag.

11. *Aeshna juncea* (L., 1758)

Vanlig Øyenstikker

Treffes ved nesten alle typer ferskvatn, fra små myrpytter til større, rike lavlandsvatn, dessuten kan individene jakte langt fra hekkeplassene. Vanlig i M&R, til langt opp i fjellet. Flyvetid fra slutten av juni til andre halvdel av oktober. Vani i g også i S&F og Trøndelag.

12. *Aeshna subarctica* Walker, 1908

TorvmoseØyenstikker

Treffes oftest ved små torvmosedammer i flytetorv omkring myrtjern og vatn. Flytende grønn torvmose er en indikasjon på at man bør være oppmerksom på denne sjeldne dobbeltgjengeren til den vanlig øyenstikkeren. Flyvetid fra slutten av juni til ut september. Hittil kun funnet i Rindal og Gjemnes i MR, også kjent fra Nordfjordeid, S&F, og Trøndelag.

13. *Aeshna grandis* (L., 1758)

Brun øyenstikker

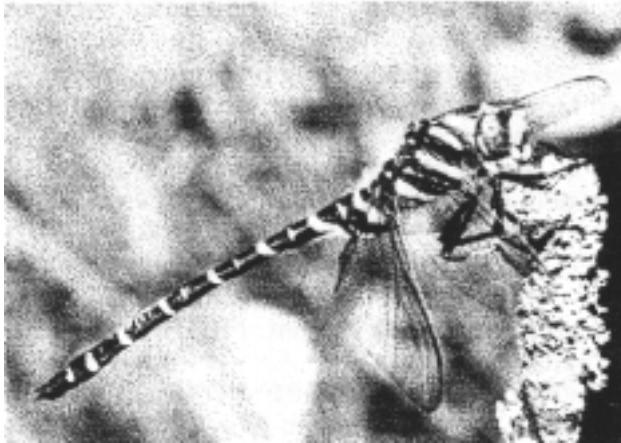
Treffes oftest ved større tjern og rike vatn i lavlandet, men også noen ganger ved myrtjern opp til 3-400 m o.h. Vanlig i M&R, flest lokaliteter i midtre og ytre strøk. Flyvetid fra slutten av juni til månedsskiftet september/oktober. Kjent fra S&F og Trøndelag.

14. *Cordulegaster boltoni* (Donovan, 1807)

Kongeøyenstikker

Treffes helst ved små elver og bekker i lavlandet, oftest hvor disse kommer fra et lavlandsvatn/ tjern, men denne uvanlige arten kan også treffes jaktende eller hvilende langt fra hekkeplassene. Flyvetiden strekker seg trolig fra månedsskiftet juni/juli til langt ut i august. Kjent fra flerebekkesystem på Nordmøre. Nordgrensen i Trøndelag, men foreløpig er funn ikke kjent

mellom Bergen og Nordmøre.

Cordulegaster boltoni, en av de mer uvanlig arter i Møre & Romsdal. Foto Ove Bergersen, Biofoto.

15. ***Cordulia aenea*** (L., 1758)

Smaragdøyenstikker

Treffes her og der ved både rike lavlandsvatn og mindre myrtjern opp til 2-300 m o.h. Flyvetiden er trolig fra midt i mai til begynnelsen av august, men få funn er hittil gjort i mai/juni. Hannene foretrekker å patruljere langs breddene av vatn og tjern. Utbredt, men lokal. Ikke særlig tallrik på ytre Nordmøre, men gode populasjoner på egnete steder på indre strøk. Også S&F og Trøndelag.

16. ***SomatochIora metallica*** (Vander Linden, 1825)

Vanlig metalløyenstikker

En vanlig og utbredt art både i lavlandet og godt opp i fjellet, men arten opptrer sjelden i særlig antall. Foretrekker ofte å patruljere langs kanaler eller akte-flytende bekker nær vatn og tjern, men også langs breddene av selve vatnet eller tjernet. Der denne og foregående art finnes sammen deles ofte sesongen, slik at *C. aenea* flyr på forsommeren og på den varmeste tiden på dagen, mens *S. metallica* flyr på seinsommeren og ettermiddagen/kvelden. Flyvetid trolig fra juni til begynnelsen av september. Også i S&F og Trøndelag

17. ***SomatochIora alpestris*** (Selys, 1840)

Fjell-metalløyenstikker

Treffes ved myrområder med mindre og større pytter, dammer og sildrebekker, også ved mindre myrtjern i fjellet. Tilfeldige (?) lavlandsfunn kan gjøres også i M&R, men arten finnes vanligvis over 250-300 m o.h., trolig opp til omkring 1000 m o.h. på egnete steder.

Flyvetid trolig fra månedsskiftet juni/juli til

begynnelsen av september, men de fleste funn hittil er fra midt i juli til midt i august. Også i S&F og Trøndelag.

18. ***SomatochIora arctica*** (Zetterstedt, 1840)

Myr-metalløyenstikker

Kan treffes ved de fleste større og mindre myrområder på våre kanter. Spredt skog, små bekker, myrpytter og myrdammer karakteriserer slike myrer, og arten flyr gjerne i 1-3 meters høyde, mellom spredte trestammer over starrmyr-delene i nærheten av vannansamlingene. Sees noen ganger langs skogkanter, skogsveger etc. Patruljerer ikke langs bekker eller breddene av tjern/vatn. Flyvetid juni til september. Utbredt, men sjelden å se i særlig antall. Også i S&F og Trøndelag.

19. ***Libellula quadrimaculata*** L., 1758

Firefleck-libelle

En vanlig art som finnes ved de fleste typer stillestående vatn fra ytterst på kysten til opp i fjellet, trolig til 5-600 m o.h. Den foretrekker ofte dammer, tjern og viker/bukter ved større vatn. Flyvetid fra mai til september, vanligst først på sommeren. Også* i S&F og Trøndelag.

20. ***Sympetrum striolatum*** (Charp., 1840)

Rødbrun høstlibelle

Langs norskekysten finnes to litt ulike varianter av *S. striolatum*. Hvorvidt det er to former, to raser eller to arter er omdiskutert. Velger her å betrakte disse som en art, men tar høyde for eventuell framtidig anerkjennelse av oppsplitting til to arter ved å skille mellom dem. Muligens har vi her et eksempel på en vidt utbredt art, en "stor-art" som er under evolusjon og i ferd med å dele seg i flere arter i utkantene av utbredelsesområdet. a) *S. striolatum* "striolatum": Den kontinentale typen, med de karakteristiske tegningene, som manglende svarte flekker i pannen nedover langs øyekanten, åpne lyse felter på siden av brystet, samt en noe større størrelse, er hittil sett i sin typiske form kun en gang i M&R, i Aure. Den er tidligere rapportert fra Sør

vest-landet. Det er vanskelig å se noen apenbare ulikheter i valg av levesteder uten å ha gjort nærmere undersøkelser. Flyvetiden ser ut til å samsvare, muligens flyr den typiske formen mer konsentrert på seinhøsten mens "*S. nigrescens*" til dels starter å klekke allerede tidlig på sommeren.

b) "*S. nigrescens* Lucas, 1912"

Vestlie høstlibelle:

Beskrivelsen samsvarer i stor grad med de aller fleste individene som flyr rundt her på disse kanter. Arten kan treffes ved små og store vatn, tjern og innsjøer, som oftest i lavlandet, de fleste lokaliteter har varierte bredder med både vegetasjon og mudder samt stein og berg.

bestand og utbredelse. Funnet i Rinda i 1978 representerte sannsynligvis et migrerende individ fra en av de små kjente bestander ved elvesjøer i Gauldalen eller andre steder i Sør-Trøndelag. Den foretrekker områder med vidstrakte "enger" med sumpvegetasjon elvsnelle, starr eller annet. Flyvetid som andre høstlibeller, juli til september-oktober.

22. **Sympetrum danae** (Sulzer, 1776)

Svart høstlibelle

Vanlig ved de fleste typer stillestående dammer, tjern og vatn, opp til e. 3-400 m o.h., men hyppigst under marin grense. Flyvetid juli til oktober. Også i S&F og Trøndelag.

23. **Leucorrhinia dubia** (Vander Linden, 1825)

Liten torvlibelle

Vanlig ved myr-dammer, -tjern og vatn med torvbredder, fra lavlandet og opp i fjellet, trolig til 6-800 m o.h. Mindre vanlig ytterst ved kysten. Flyvetid mai til august, vanligst på forsommeren. Også i S&F og Trøndelag.

Leucorrhinia rubicunda (L., 1758)

Østlig torvlibelle

Treffes som regel sammen med foregående art, i dammer, tjern og vatn med mer eller mindre myr- og torvpreg. Arten har en østlig utbredelse i Norge, og mangler hittil langs kysten i sør, i vest og i nord til Troms. Funnet i østlige deler av Trøndelag, og i Gudbrandsdalen vest til Sel og Lesjaverk, Lesja. Det er ikke utenkelig at denne arten som kan finnes høyt til fjells, også vil kunne dukke opp f.eks. øverst i Romsdalen med sidedaler, eller andre steder langt øst i vårt fylke. Flyvetid kortere enn foregående art, mai/juni til juli.

Referanser og bibliografi for odonater i Møre og Romsdal: Askew, R.R. 1988. The Dragonflies of Europe. Harley Books. 291 s.

Dolmen, D. 1991. Ferskvannsbiologiske og hydrografiske undersøkelser av 20 vassdrag i Møre og Romsdal 1988, Verneplan IV. UNIT Vitenskapsmuseet Rapp.Zool.Ser. 1989-3, 105 s.

Løfall, B.R., H. Olsvik & M. Pettersen 1995. Øyestikkere i Østfold - Bibliografi og statusrapport 1994. **Natur i Østfold** 14 (1): 86-91.

Morton, K.J. 1901. Trichoptera, Neuroptera-planipennia

arbeidsrapport 30 s.

Olsvik, H. (i arb.) Øyestikkere (Odonata) i Møre og Romsdal (foreløpig tittel).

Olsvik, H. & Dolmen, D. 1992. Distribution, habitat, and conservation status of threatened Odonata in Norway. **Fauna norv.** Ser. B 39, 1-21.

Sømme, S. 1937a. Zoogeographische Studien fiber norvegische Odonaten. Avh. **norske Vidensk. Akad.** 12: 1-133 +23 pi.

Tjønneland, A. 1953. A contribution to the zoogeography of norwegian dragonflies. Univ. **Bergen Årbok** 1952, **Naturvidensk.** rekke, Nr. 15, 1-52.

Økland, K.A. 1981. Inndeling av Norge til bruk ved biogeografiske oppgaver - et revidert Strandsystem. **Fauna** 34: 167-178.

Aagaard, K. & Dolmen, D. 1977. Vann-nymer i Norge. **Fauna** 30 61-74

Møre & Romsdal fylke ligger lengst nord på den sør-norske vestkysten, fra Alesundsområdet i sør, og nordover til kysten rett vest for Trondheim.

1. Molde	-	X	-	X	-	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	X	6
2. Kristiansund	-	X	-	X	-	-	-	X	-	X	-	X	-	-	X	-	-	X	-	-	X	9
3. Ålesund	X	X	-	X	-	-	X	X	X	X	X	-	X	-	-	X	-	X	X	X	-	15
4. Vanylven	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
5. Sande	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
6. Herøy	-	-	-	-	-	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7. Ulstein	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
8. Hareid	X	X	-	-	-	-	-	X	-	X	-	-	-	-	-	-	X	X	X	-	X	8
9. Volda	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
10. Ørsta	-	X	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
11. Ørskog	-	X	-	X	-	-	-	X	X	X	-	X	-	-	X	X	X	X	X	-	-	12
12. Norddal	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
13. Stranda	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
14. Stordal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
15. Sykkylven	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
16. Skodje	X	X	-	X	-	-	X	X	X	-	X	-	X	-	-	-	X	X	X	-	X	14
17. Sula	X	-	-	X	-	-	X	-	X	-	X	-	-	X	-	-	-	X	-	-	X	10
18. Giske	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	X	3
19. Haram	X	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	X	4
20. Vestnes	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	3
21. Rauma	-	-	-	X	-	-	-	-	-	?	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	3
22. Nesset	-	-	-	X	-	-	-	-	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	6
23. Midsund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
24. Sandøy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
25. Aukra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
26. Fræna	-	X	-	-	-	-	X	X	X	-	X	-	X	-	-	-	X	X	X	-	X	10
27. Eide	-	X	-	-	-	-	-	-	-	X	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	X	4
28. Averøy	-	X	-	-	-	-	X	X	X	-	X	-	X	X	-	X	-	-	-	-	-	9
29. Frei	-	X	-	X	-	-	X	X	X	X	X	-	X	X	X	X	-	X	X	X	-	16
30. Gjemnes	-	X	X	X	-	X	-	-	X	X	X	X	X	-	X	X	-	X	X	-	-	15
31. Tingvoll	-	X	-	X	-	-	X	X	X	X	X	-	X	X	X	X	X	X	X	-	-	17
32. Sunndal	-	X	-	X	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	?	-	-	-	-	4
33. Surnadal	-	X	-	X	-	-	-	X	X	X	X	-	X	X	-	X	-	X	X	X	-	14
34. Rindal	-	X	-	X	-	X	-	-	X	X	X	X	X	-	X	X	-	X	X	X	X	16
35. Aure	-	X	-	X	X	-	X	X	X	X	X	-	X	X	X	X	X	X	X	-	-	18
36. Halså	-	X	-	-	-	-	X	X	X	-	X	-	X	-	-	X	-	-	-	-	X	10
37. Tustna	-	X	-	X	-	-	-	X	X	X	X	-	X	X	-	X	-	-	X	X	-	13
38. Smøla	-	X	-	-	-	-	X	X	X	-	X	-	X	-	-	X	-	-	-	-	X	10

Lokalt Odonata-treff på Hareid, M &R 10-12.mai 1996

"Kurs" på artsbestemmelse av øyenstikkere, voksne og larver, om atlas-prosjektet i Møre & Romsdal, om ornitologiske stasjoner og registrering av øyenstikkere, felt-ekskursjon. For nærmere opplysninger, kontakt Hans Olsvik, N-6598 Foldfjorden, tlf./fax: (+47) 7164 52 94.

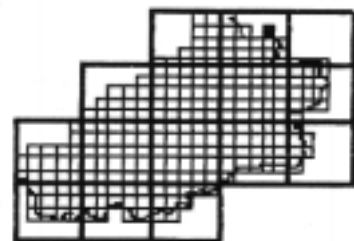
Calopteryx virgo

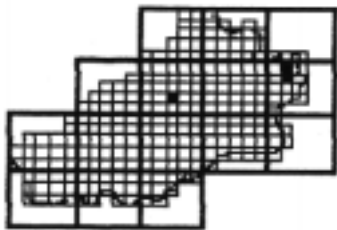
Lestes sponsa

Pyrrhosoma nymphula

Erythromma najas

Coenagrion hastulatum

Coenagrion armatum

Coenagrion johanssoni

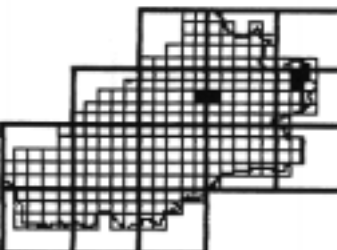
Coenagrion pulchellum

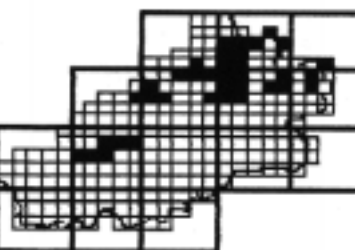
Enallagma cyathigerum

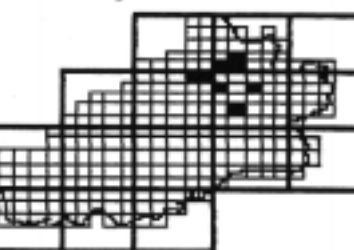
Ischnura elegans

Aeshna caerulea

Aeshna juncea

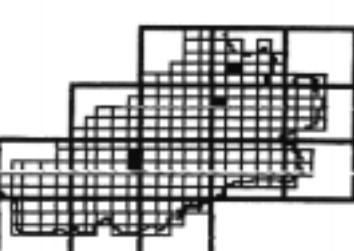
Aeshna subarctica

Aeshna grandis

Cordulegaster boltoni

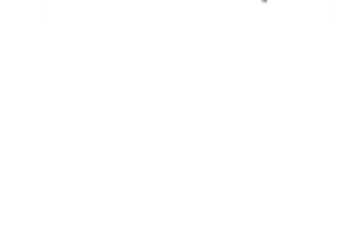
Cordulia aenea

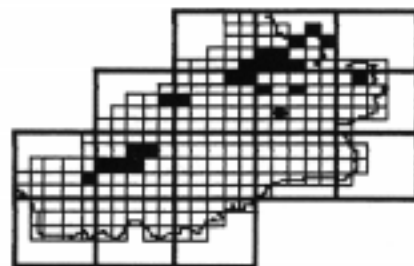

Somatochlora metallica

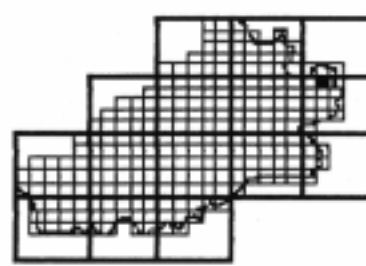

Somatochlora alpestris

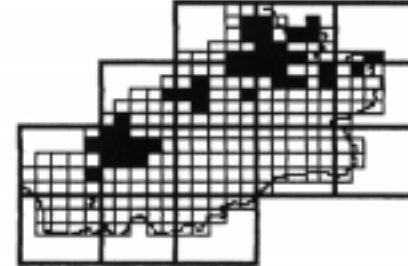

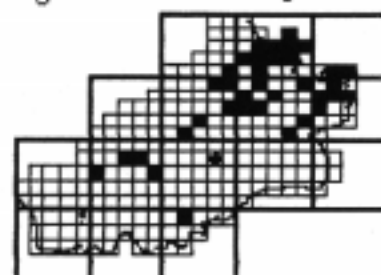
Sympetrum nigrescens

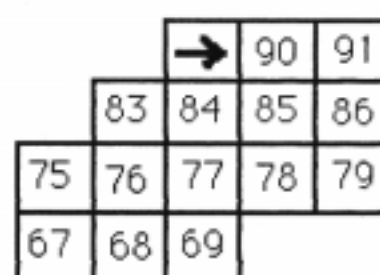
Sympetrum flaveolum

Sympetrum danae

Leucorrhinia dubia

E.I.S. - ruter

Flyvetid og fenologiske ekstremumstider for øyestikkere i Møre og Romsdal

Art - måned	MAI	JUNI	JULI	AUGUST	SEPT.	OKTOBER	NOV.
<i>C. virgo</i>				?			
<i>L. sponsa</i>			11		17		
<i>P. nymphula</i>	15				3		
<i>E. najas</i>		10	17				
<i>C. hastulatum</i>	3			17			
<i>C. armatum</i>		12					
<i>C. johanssoni</i>		8		1			
<i>C. pulchellum</i>	19			8			
<i>E. cyathigerum</i>		8			29		
<i>I. elegans</i>	26				1		
<i>Ae. caerulea</i>		5			14		
<i>Ae. juncea</i>	8					21	
<i>Ae. subarctica</i>		30			23		
<i>Ae. grandis</i>		25			29		
<i>C. boltoni</i>			8	8			
<i>C. aenea</i>		8		29			
<i>S. metallica</i>		12			1		
<i>S. alpestris</i>			12		23		
<i>S. arctica</i>		13				29	
<i>L. quadrimaculata</i>	18				15		
<i>S. striolatum/nigrescens</i>		25					6
<i>S. flaveolum</i>				8			
<i>S. danae</i>			20				27
<i>L. dubia</i>	26			20			

Anax imperator

blev i sommeren 1994 fundet for første gang i Danmark (og Skandinavien), da flere hanner blev set/fotograferet i slutningen af juli begyndelsen af august ved Bordrup Klitplantage i det sydvestlige Jylland. I 1995 blev igen fundet i området, da flere hanner blev set i slutningen af juli begyndelsen af august ved en lokalitet 7-8 km nord for 1994-fundstedet. Det må anses for i givet, at arten har ynglet i området, og der vil selvfølgelig blive ledt efter arten, både larver og imagines, igen i sommeren 1996.

Referanser:

- Nielsen, O. F. 1994. *Anax imperator* - ny dansk guldsmed (Odonata, Aeshnidae). **Ent. Medd.** 62: 97-99.
Nielsen, O. F. 1995. *Anax imperator* - fundet igen i de sydvestlige del af Danmark (Odonata, Aeshnidae). **Ent. Medd.** 63: 97-98.

Hemianax ephippiger, en hann fra Tanzania, leg. L. Aarvik.

Six specimens of *H. ephippiger* were observed at Ottenby Ornithological Field Station, southern Öland, Sweden, the 25. and 26. June 1995. They were found together with more than hundred specimens of *Libellula quadrimaculata* in a large bird-trap of the Helgoland-kind.

R. Ottvall, PI 3018, S-282 00 Tyringe, Sverige.

Ottenby fågelstation på södra Öland har i fångststrädgården stora fällor av typ Helgolandsfälla för fångst av flyttfåglar. Från 15 juni och ett par veckor framåt under sommaren bedrivs mycket liten ringmärkningsverksamhet. Däremot uppmärksammades i frisk nordostlig vind 25 juni 1995 ett stort antal trollsländor i en av fällorna. Bland drygt hundra *Libellula quadrimaculata* hittades tre hanar och två honor av *Hemianax ephippiger*. Dagen efter sågs ytterligare en hona och tre exemplar insamlades som beläggsexemplar. Vingarna var hela och inte speciellt slitna. Hanarna var klart ljusblå på det andra bakkroppssegmentet medan honorna var mer silverfärgade. Flera rapporter av arten från norra och västra Europa under 1995 ger ett uppträdande som närmast kan beskrivas som en "invasion". Arten påträffades i bl.a. Polen (Bernard & Musial 1995), England (Paine 1995) och Norge (H. Olsvik pers. medd.). Den första observationen i Polen gjordes i slutet av maj i samband med varma sydostliga vindar. Det är sannolikt att de första *Hemianax* dök upp på Öland redan vid den tidpunkten.

Referanser

- Bernard, R. & Musial, J. 1995. Observations of an abundant occurrence of *Hemianax ephippiger* (Burm., 1839) in western Poland in 1995 (Odonata, Aeshnidae). **Opusc. zool flumin** 138: 1-9.
Paine, A. 1995. Notes and observations. **J. Br. Dragonfly Soc.** 11(2):46-48.

Den 11. august 1995 var Matti Hämäläinen, Ove Bergersen og undertegnede på felttur for å studere, fotografere og filme odonater i Østfold i sørøst-Norge.

Ved Noretjern, Moss observerte vi en hann av *Hemianax ephippiger* sittende i toppen av et sivaks-strå (*Scirpus*). Av kjennetegn noterte vi

Aeshnidae-størrelse, men betydelig kortere bakkropp med himmelblå første segmenter, ellers et brokete mønster i mørkere og lysere gråbrunt. Bryststykke i omtrent samme sjatteringer og gråblå øyne. Kun to tydelige lange analvedheng fikk oss i første omgang til å tro at det var en hunn, men konferering med litteratur viste at også **hannene** har et slik utseende. Vingene hadde et tydelig gulskjær og var meget slitte i kantene. Dessverre mislyktes vi i å fange inn individet. Mange observasjoner av arten i Nord- og Vest-Europa i 1995, langt utenfor det egentlige utbredelsesområdet, gjør det sannsynlig at enkeltindivider også kan ha funnet vegen til Norge. Observasjoner ble gjort bl.a. i Sverige (R. Ottvall 1996), Polen (Bernard & Musial 1995), Nederland (L. van Gent pers.medd.), Tyskland (K. Burbach pers. medd.), England (Paine 1995), samt høyst sannsynlig i Danmark (M. Holmen pers. medd.). Arten er kjent for sine migrasjoner, og de sørøstlige sterke vindene i perioder sommeren 1995 blåste trolig et stort antall individer til nordvest-Europa. Den er tidligere påtruffet flere ganger på Island (Askew 1988), som ellers ikke har noen hjemlige odonater.

Ved Isesjøen, Sarpsborg, noe seinere samme dag, observerte vi minst to steder med et par kilometers avstand, enkeltindivider av en meget stor blå Aeshnidae, som høyst sannsynlig var *Aeshna serrata* (=osiliensis). Bl.a. ble en stor bla hann sett på 3-4 meters avstand sammen med en hann av *Aeshna juncea*, og størrelseforskjellen var helt åpenbar "Hadde dette vært. i sør-Finland, ville jeg notert *Ae. serrata* uten videre spekulasjon", mente Matti. Arten er kjent fra Finland og Sverige i Europa, og har i Sverige blitt funnet stadig lenger vest de seinere år, helt ut til vestkysten nord for Gøteborg (G.Sahlén pers.medd.). Isesjøen kan tildels minne mye om de midt-svenske siettesjøer, som f.eks. Hornborgasjön og Takern, hvor denne arten

finnes. Området ved Isesjøen er også svært likt mange sør-finske lokaliteter, ifølge Matti.

Med en liten reservasjon, anses det som svært sannsynlig at *Ae. serrata* nå også kan regnes som en norsk art, men videre undersøkelser er naturligvis viktig for å bekrefte disse observasjonene. Tross ytterligere to besøk ved Isesjøen. i den påfølgende uken, ble ingen flere individer sett, men dette kan også skyldes at været ikke var optimalt. Likevel, en eventuell bestand er trolig ikke stor.

Takk til K. Burbach, M. Holmen, R. Ottvall, U. Norling, G. Sahlén og L. van Gent for nyttige opplysninger.

Referanser

- Askew, R.R. 1988. The dragonflies of Europe. Harley Books, Colchester. 291 p.
- Bernard, R. & J. Musial 1995. Observations of an abundant occurrence of *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839) in western Poland in 1995 (Odonata, Aeshnidae), **Opusc. zool. flumin** 138: 1-9.
- Ottvall, R. 1996. *Hemianax ephippiger* observerat på södra Öland juni 1995. Nord. **Odonat.** Soc. Newsl. 2(1): 23.
- Paine, A. 1995. Notes and observations. J. Br. **Dragonfly S** o c. II (2): 46-48.

Flyvetid og fenologiske ekstremumstider for øyenstikkere i Norge

Hans Olsvik

Summary Flight periods and phenological Extremes for Odonata in Norway Nord.

Odonat. - Soc - Newsl. 2(1): 25. Flight periods and phenological extremes an surveyed based on the authorsown records and publications after 1970. R. Olsvik, H-6598

Foldfjorden

Oversikten er basert på egne funn og publiserte funn etter 1970. Rettelser og ny informasjon mottas med takk! P& lik linje som med trekkfugl, er det interessant å følge med hvor tidlig og hvor lenge de forskjellige artene er på vingene Til neste nummer av Nyhetsbrevet håper jeg å kunne lage en liste over 1996-resultatet. Alle bidrag mottas med takk!

	MAI	JUNI	JULI	AUGUST	SEPT.	OKT.	NOV.
<i>Calopteryx virgo</i>	30				31		
<i>C. splendens</i>	31			12			
<i>Lestes sponsa</i>		19			17		
<i>L. dryas</i>	1			8			
<i>Platynemis pennipes</i>	30				29		
<i>Pyrhosoma nymphula</i>	11				3		
<i>Erythronma najas</i>	22			14			
<i>Coenagrion hastulatum</i>	6			17			
<i>C. lunulatum</i>	21			27			
<i>C. armatum</i>	6			28			
<i>C. johanssoni</i>	11			12			
<i>C. puella</i>		7		14			
<i>C. pulchellum</i>	6			26			
<i>Enallagma cyathigerum</i>	15				29		
<i>Ischnura elegans</i>	22			1			
<i>Aeshna caerulea</i>	1			14			
<i>Ae. juncea</i>	27				21		
<i>Ae. subarctica</i>	6			23			
<i>Ae. serrata</i>				11			
<i>Ae. cyanea</i>			10		4		
<i>Ae. grandis</i>	13				29		
<i>Hemianax ephippiger</i>				11			
<i>Brachytron pratense</i>	28		14				
<i>Gomphus vulgatissimus</i>	31	19					
<i>Onychogomphus forcipatus</i>	30			14			
<i>Cordulegaster boltoni</i>		13		31			
<i>Cordulia aenea</i>	3			10			
<i>Somatochlora metallica</i>	30			15			
<i>S. alpestris</i>	31			23			
<i>S. arctica</i>	13			29			
<i>S. szilbergi</i>			7				
<i>S. flavomaculata</i>		20		12			
<i>Epitheca bimaculata</i>		9	19				
<i>Libellula quadrimaculata</i>	3			15			
<i>L. depressa</i>	24			27			
<i>Orthetrum cancellatum</i>			(21)				
<i>O. coerulescens</i>		5		19			
<i>Symptetrum</i>							
<i>striolatum/nigrescens</i>		13					6
<i>S. vulgatum</i>			30		27		
<i>S. flaveolum</i>			10		25		
<i>S. sanguineum</i>			10		20		
<i>S. feneae</i>			3				27
<i>Leucorrhinia caudalis</i>		4		5			
<i>L. albifrons</i>		10		11			
<i>L. dubia</i>	11				4		
<i>L. rubicunda</i>	3			2			
<i>L. pectoralis</i>		3		2			

Sjekkliste for nordiske Odonata pr. 1995.

Hans Olsvik

Summary. Checklist of nordic Odonata per 1995. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 2(1): 26.

Updated list, including new records of *Hemianax ephippiger* in 1995. Omitted is *Lestes viridis*, which was wrongly referred as found in Denmark in the 1995 issue of this newsletter. 59 species are recorded from the area, 51 (52?) in Denmark, 57 in Sweden, 46 (47?) in Norway, 52 in Finland and one in Iceland. Species accidentally imported by e.g. aquarium plants are omitted. H. Olsvik N-6598 Foldfjorden.

Sjekkliste for Danmark, Sverige, Norge, Finnland og Island pr. 1995.

DK = Danmark (Denmark), S = Sverige (Sweden), N = Norge (Norway), SF = Finnland (Finland) og I = Island (Iceland).

1	<i>Calopteryx virgo</i> (L., 17-58)	DK,S,N,SF
2	<i>C. splendens</i> (Harris, 1782)	DK,S,N,SF
3	<i>L. barbarus</i> (Fabricius, 1798)	DK,S
4	<i>L. virens</i> (Charpentier, 182-5)	DK,S
5	<i>L. sponsa</i> (Hansemann, 182-3)	DK,S,N,SF
6	<i>L. dryas</i> Kirby, 1890	DK,S,N,SF
7	<i>Sympecma fusca</i> (Vander Linden, 1820)	S
8	<i>Platycnemis pennipes</i> (Pallas, 1771)	DK,S,N,SF
9	<i>Pyrrhosoma nymphula</i> Sulzer, 1776	DK,S,N,SF
10	<i>Erythromma najas</i> (Hansemann, 1823)	DK,S,N,SF
11	<i>Coenagrion hastulatum</i> (Charpentier, 1825)	DK,S,N,SF
12	<i>C. lunulatum</i> (Charpentier, 1840)	DK,S,N,SF
13	<i>C. armatum</i> (Charpentier, 1840)	DK,S,N,SF
14	<i>C. johanssoni</i> (Wallengren, 1894)	S,N,SF
15	<i>C. puella</i> (L., 1758)	DK,S,N,SF
16	<i>C. pulchellum</i> (Vander Linden, 1825)	DK,S,N,SF
17	<i>Enallagma cyathigerum</i> (Charpentier, 1840)	DK,S,N,SF
18	<i>Ischnura pumilio</i> (Charpentier, 1825)	DK,S,SF
19	<i>I. elegans</i> (Vander Linden, 1820)	DK,S,N,SF
20	<i>Nehalennia speciosa</i> (Charpentier, 1840)	13K,S,SF
21	<i>Aeshna caerulea</i> (Strom, 1783)	S,N,SF
22	<i>Ae. juncea</i> (L., 1758)	DK,S,N,SF
23	<i>Ae. subarctica</i> Walker, 1908	DK,S,N,SF
24	<i>Ae. crenata</i> Hagen, 1856	SF
25	<i>Ae. serrata</i> Hagen, 18-56(= <i>osiliensis</i>)	S,(N),SF
26	<i>Ae. mixta</i> Latreille, 1805	DK,S
27	<i>Ae. cyanea</i> (Müller, 1764)	DK,S,N,SF
28	<i>Ae. viridis</i> Eversmann, 1836	DK,S,SF
29	<i>Ae. grandis</i> (L., 17-58)	DK,S,N,SF
30	<i>Ae. isosceles</i> Müller 1767)	DK,S
31	<i>Anax imperator</i> Leach, 181.5	DK
32	<i>Hemianax ephippiger</i> (Burmeister, 1819)	(DK),S,N,I
33	<i>Brachytron pratense</i> Müller 1764)	DK,S,N,SF
34	<i>Gomphus vulgatissimus</i> (L., 1758)	DK,8,N,SF
35	<i>Ophiogomphus cecilia</i> (Fourcroy, 178-5)	DK,S,SF
36	<i>Onychogomphus forcipatus</i> (L., 1758)	DK*,S,N,SF
37	<i>Cordulegaster boltoni</i> (I)onovan, 1807)	DK,S,N,SF
38	<i>Cordulia aenea</i> (L., 1758)	DK,S,N,SF
39	<i>Somatochlora metallica</i> (Vander Linden, 1825)	DK,S,N,S F
40	<i>S. alpestris</i> (Sélys, 1840)	S,N,SF
41	<i>S. arctica</i> (Zetterstedt, 1840)	DK,S,N,SF
42	<i>S. sahlbergi</i> Trybom, 1889	S,N,SF
43	<i>S. flavomaculata</i> (Vander Linden, 1825)	DK,S,N,SF
44	<i>Epitheca bimaculata</i> (Charpentier, 1825)	DK*,S,N,SF
45	<i>Libellula quadrimaculata</i> L., 1758	DK,S,N,SF

46	<i>L. fulva</i> Midler, 1764	DK,S,SF
47	<i>L. depressa</i> L., 17-58	DK,S,N,SF
48	<i>Orthetrum cancellatum</i> (L_ 1758)	DK,S,N*,SF
49	<i>O. coerulescens</i> (Fabricius, 1798)	DK,S,N,SF
50	<i>Sympetrum striolatum</i> (Charpentier, 1840)	DK,S,N,SF
	(<i>S. nigrescens</i> Lucas, 1912	S?,N,SF)
51	<i>S. vulgatum</i> (L., 1758)	DK,S,N,SF
52	<i>S. flaveolum</i> (L_ 17-58)	DK,S,N,SF
53	<i>S. sanguineum</i> (Müller, 1764)	DK,S,N,SF
54	<i>S. danae</i> Sulzer, 1776)	DK,S,N,SF
55	<i>Leucorrhinia caudalis</i> (Charpentier, 1840)	DK*,S,N,SF
56	<i>L. albifrons</i> (Burmeister, 1839)	DK*,S,N,SF
57	<i>L. dubia</i> (Vander Linden, 1825)	DK,S,N,SF
-58	<i>L. rubicunda</i> (L, 1758)	DK,S,N,SF
.59	<i>L. pectoralis</i> (Charpentier, 1825)	DK,S,N,SF

* ansett som utdødd/forsvunnet (considered extinct).

Nomenklatur etter Askew (1988). Tilfeldig importerte arter, f.eks. med akvarium-planter, er utelatt. I denne oppdaterte listen er følgende feil i forrige utgave rettet, *Lestes viridis* er ikke funnet i Danmark, derimot *L. virens*; og *L. albifrons* er tidligere påvist i Danmark. I tillegg kommer *Hemianax ephippiger*, som ble påtruffet både i Sverige, Norge og trolig Danmark i 1995.

Takk til Mogens Holmen, Ole Fogh Nielsen, Ulf Norling, Richard Ottvall, Henning Pedersen og Goran Sahlén for nyttige pplysninger og oppdatering av artslista.

Litteratur

- R. R. 1988. The Dragonflies of Europe. Harley Books, Colchester. 291 pp.
- Holmen, M. & H. Pedersen 1996. Odonata i Danmark, foreløbig status 1995. **Nord. Odonat. Soc. Newsl.** 2(1): 4-7.
- Nielsen, O. F. 1994. *Anax imperator* (Leach, 18 IS) - n-, dansk guldsmed (*Odonata*, *Aeshnidae*). **Ent. meddr.** 62 (4): 97-99.
- Olsvik, H. & Dolmen, D. 1992. Distribution, habitat and conservation status of threatened *Odonata* in Norway. **Fauna norv., Ser. B.** 39: 1-2 1.
- Sahlén, G. 1985/1996. Sveriges trollsländor (*Odonata*). Fältbiologerna Sollentuna. 151 pp.
- Valtonen, P. 1980. Die Verbreitung der finnischen Libellen (*Odonata*) **Not.Ent.** 60: 199 - 215.

Adresseliste

DANMARK(Denmark)

Holmen, Mogens, Gadeledsvej 48, Gadevang, DK-3400 I
HIILLEROD
Nielsen, Ole Fogh. Søkildevvej 87, DK-8680 RY
Pedersen, Henning, Mellemavej 15, DK-8800 VIBORG

FINNLAND(Finland)

Hämläinen, Matti, Sunankalliontie 13, SF-02760 ESPOO
Hirvonen, Heikki, Integrative Ecology Unit, Dept. of
Ecology and Systematics, Div. Population
Biology, P.O.Box 17, FIN-00014 University of
Helsinki, Finland
Valtonen, Pekka, Tampere Univ. of Technology, P.O.Box
692, SF-331 01 TAMPERE

NORGE

Aagaard, Kaare, NINA/NIKU, Tungasletta 2, N-7014
TRONDHEIM
Acklam, Geoffrey, Nordlivn. 18, N- 1320 STABEKK
Andersen, Trond, Univ. Bergen, Zoologisk Museum,
Musépl. 13, N-5007 BERGEN
Anonby, Johannes, Fylkesmannen Sogn & Fjordane,
Miljøvemavd., N-5840 HERMANNSVERK
Bang, Kristoffer, Postboks 282, N-1432 ÅS-NLH
Bergersen, Ove, Stollmakergt. 9E, N-0551 OSLO
Bolghaug, Carl, Kratfossvn. 9, N-15_17 MOSS
Borch, Håkon, Fokhol gård, N-23 10 STANGE
Bosy, Rune G., Rød Asmaløy, N- 1684 VESTEROY
Bruserud, Asle, Midtgjerdinga 14, N-2380
BRUMMUNDAL
Båtvik, Jan Ingar Iversen, Tomb, N-1640 RÅDE
Dervo, Børre Kind, Ostlandsforskning, Postboks 1066
Skrurva, N-2601 LILLEHAMMER
Dolmen, Dag, NTNU Vitenskapsmuseet, Zool. avd.,
N-7013 TRONDHEIM
Engan, Gunnar, Stjernev n. -5, N- 1540 VESTBY
Flagtvedt, Magnar, Heiane -5, N-5090. NYBORG
Greve, Lita, Univ. Bergen, Zoologisk Museum, Musépl. 3,
N5007 BERGEN
Grimstad, Karl Johan, N-6062 BRANDAL
Gustad, Jørn Roger, Heimdalsvn. -5 1, N-027.3
OSLO
Halvorsen, Gotfred Anker, Univ. Bergen, Zoologisk
Museum, Økologihuset, N-5007 BERGEN
Hardeng, Geir, Fuglevik platå 19, N-1677 KRÅKERØY
Holtan, Dau O., Lerstadvn n. 250, N-6014 ÅLESUND
Iversby, Sidsel, J.L. Johannesens gt. 33, N-1636
FREDRIKSTAD
Kauri, Hans, Univ. Bergen, Zoologisk Museum, Musépl. 3,
N5007 BERGEN
Kjærstad, Gaute, NTNU, Vitenskapsmuseet, Zool. avd.,
N-7013 TRONDHEIM
Krempig, Lars, Killivn., N-9500 ALTA
Kvifte, Gotfred I., Skogvn. 38, N- 1430 ÅS
Lundmo, Stig, Sjøneidvn. 62, N-8620
UTSKARPEN
Løfall, Bjørn Petter, Åslivn. 20B, N-1890 RAKKESTAD
Lønnve, Ole J., Univ. Oslo, Biologisk Inst., Zool. avd.,
Postboks 10-50 Blindern, N-0316 OSLO
Mehlum, Trond, Kråkstadvn. 62, N- 1400 SKI
Mork, Kjell, N-6060 HAREID
Myking, Tor, Moervn. 19, N-1430 ÅS
Danielsen, Tore R., Sandvedhagen 8, N-4-300
SANDNES
Olsen, Oddvar, N-61 10 AUSTEFJORDEN
Olsen, Thor Jan, Lundgårdsv. 39, N- 1710
SARPSBORG

Olsvik, Hans N-6-598 FOLDFJORDEN

Pedersen, Henning, Mellemvej 15, DK-8800 VIBORG
Pedersen, Johnny, NTNU, -, Museet, N-7013 TRONDHEIM
Pettersen, Magne. J.L. Johannesens gt. 33, N-1636
FRI3 DRIKSTAD
Rangbru, Bjørn, Innherredsvn. 1 18, N-7044 TRONDHEIM
Rinden, Helge, Alkevn. 19, N-9500 ALTA
Rosett, Frank, Telemark DR avd. for økonomi, miljø og idrett,
Gullbringvn. 38, N-3800 BO i Telemark
Saupstad Tor, Gamle Kalvedalsv. 12B, N--5019 BERGEN
Stabbetorp, Odd, Fossumberget 44, N-0983 OSLO
Staff, Hilde, Mellomvn. 30, N-7042 TRONDHEIM
Stenløkk, Jan Arne, Hartmannsv. 33C, N-0284 OSLO
Stock Istad, Liv, Raschbakken 6, N-3921 PORSGRUNN
Strøm, Hallvard, Gardemoenssgt. 11, N-7041 TRONDHEIM 1
Tallaksrud, Per, Borgåsvn. 21, N-3057 SOLBERGELVA
Viker, Morten, Postboks 1520 Glombo, N- 1670 KRÅKERØY
Wergeland Krog, Ola, Alléen 16, N- 1890 RAKKESTAD
Westrum, Karin, Furustadveien 170, N-32-32 SANDEFJORD
Åbro, Arnold, Univ. Bergen, Anatomisk Inst., Årstadvn. 19,
N-5000 BERGEN
Åstrøm, Svein, Refsal, Torsnes, INI- 1634 FREDRIKSTAD

SVERIGE(Sweden)

Johanson, Frank, Univ. Umeå Dept. Animal Ecology,
S-901 87 UMEÅ
Norling, Ulf, Univ. Lund, LTH/Malmö, Östra Varvsgt. 11H, S-211 20.
MALMÖ
Sahlén, Göran, Uppsala Univ Zoologiska inst., Entomologi,
Villavägen 9, 8-7-52 36 UPPSALA
Sandhall, Åke, Bygglövsgården 9, S-226 47 LUND
Fried, St A--- Fjällshuset, Haga trädgård S-171.53 SOLNA

ANDRE LAND (other countries)

Jödicke Reinhard, Grossenging 14, D-49699 Lindern, German-,
Kiauta, Bastiaan, Societas Internationalis Odonatologica, STO Central
Office, P.O.Box 256, NL-3720 AG BILTHOVEN, The Netherlands
Schorr, Martin, Waldfrieden 25, D-54314 Zerf, Germany
Spuris, Z, Miera iela 19-6, 229021 SALASPILS, Latvia

NB !

VENNLIGST GI BESKJED OM DU
FORTSATT ØNSKER Å STÅ PÅ VÅR
ADRESSE-LISTE. TAKK.

PLEASE, LET US KNOW IF YOU STILL
WANT TO BE ON OUR MAILING-LIST.
THANK YOU.

Nordisk Odonatologisk Forum
Nordic Odonatological Society
Newsletter Vol.2, No. 1, April 1996

Innhold

Fra redaksjonen	2
NIELSEN, O. F.: Invitasjon til 3. nordiske odonatologiske tr�f i Ry, Danmark 14-16juni 1996	3
HOLMEN, M. & H. PEDERSEN: Odonata i Danmark, foreløbig status 1995	4
SAHLÉN, G.: Nagra intryck fran det 2: a nordiska m�tet f�r Odonata intresserade, Uppland 9-11 juni 1995	8
SAHLÉN G.: De svenska trollsl�ndornas utbredning i landskapen.....	11
SAHLÉN, G.: Opplysning om boken "Sveriges trollsländor" 2:a upplagan	13
OLSVIK, H.: Nytt fra Norge 1995	13
LØFALL, B. P.: Øyestikkere i Østfold - status 1995	14
OLSVIK, H.: Øyestikkere i Møre & Romsdal, Vest-Norge, status for atlasprosjektet pr. 1995	16
NIELSEN, O. F.: <i>Anax imperator</i> fundet igen i Danmark	23
OTTVALL, R.: <i>Hemianax ephippiger</i> observerad på södra �land i juni 1995	23
OLSVIK, H.: <i>Hemianax ephippiger</i> og <i>Aeshna serrata</i> observert i Norge 1995	24
OLSVIK, H.: Flyvetid og fenologiske ekstremumstider for øyestikkere i Norge	25
OLSVIK, H.: Sjekkliste for nordiske Odonata, pr. 1995	26
Adresseliste	27
Innhold	28